

Артур Конан Дойл

СПІЛКА РУДИХ

ВИДАННЯ З ПАРАЛЕЛЬНИМ ТЕКСТОМ

Arthur Conan Doyle

THE RED-HEADED LEAGUE

 FOLIO

Артур Конан Ігнатіус Дойл
Спілка рудих = The
Red-Headed League
Серія «Видання з
паралельним текстом»

Текст предоставлен издательством

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=48670270

Спілка рудих = The Red-Headed League: Фоліо; Харків; 2019

Аннотація

Інтригуючі розповіді Сера Артура Ігнатіуса Конан Дойла про розслідування Шерлока Голмса та доктора Ватсона заворожують не одне покоління читачів, адже головні персонажі розслідують складні та заплутані злочини з блискавичною інтелектуальністю, іронічністю та аристократизмом, що надає змогу особливо насолодитися розкриттям справи. «Спілка рудих» є одним із найяскравіших творів, навіть сам автор поставив цю розповідь на друге місце зі своїх 12 найулюбленіших оповідань про Шерлока Голмса. До цієї книжки увійшли кілька кращих оповідань про одних із найпопулярніших персонажів усіх часів і народів.

Содержание

Випадок із жовтим обличчям	5
The Yellow Face	34
Пригоди зі Золотим пенсне	61
The Adventure of the Golden Pince-Nez	95
Конец ознакомительного фрагмента.	122

Артур Конан Дойл Спілка рудих = The Red-Headed League

© Є. М. Тарнавський, переклад українською, 2019

© М. С. Мендор, художнє оформлення, 2019

© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2011

Випадок із жовтим обличчям

Цілком природно, що я, готуючи до публікації ці короткі нариси, в основу яких лягли ті численні випадки, коли своєрідний талант мого приятеля спонукав мене жадібно вислуховувати його звіт про якусь незвичайну драму, а часом і самому ставати її учасником, частіше зупиняюся на його успіхах, ніж на невдачах. Я чиню так не через турботу про його репутацію, ні: адже саме тоді, коли завдання ставило його в глухий кут, детектив особливо дивував мене своєю енергією та багатогранністю таланту. Я роблю так із тієї причини, що там, де Голмс зазнавав невдачі, дуже часто виявлялося, що ніхто інший так і не досягнув успіху, і тоді розповідь залишалася без розв'язку. Часом, однак, траплялося й таке, що мій приятель помилявся, а істину все ж виявляли. У моїй колекції є приблизно п'ять-шість таких випадків, серед яких найяскравішими та найцікавішими є два – справа про другу пляму й та історія, яку я збираюся розповісти зараз.

Шерлок Голмс волів не вдаватися до тренувань заради тренувань. Небагато ж знайдеться людей, більшою мірою здатних напружувати всю силу своїх м'язів, і у своїй ваговій категорії він був безперечно одним із найкращих боксерів, котрих я тільки знав. Але в безцільній напрузі тілесної сили він бачив лише марнування енергії, і його, бувало, з місця не зрушиш, крім тих випадків, коли справа стосувалася фаху

детектива. Ось тоді він бував і зовсім уже невтомний і не відступався, хоча, здавалося б, для цього було потрібно постійне та неослабне тренування. Правда, він завжди дотримувався надзвичайної помірності в їжі й був до аскетизму простий у своїх звичках. Детектив не піддавався жодним спокусам, а якщо інколи й дозволяв собі кокаїн, то хіба що як протест проти одноманітності життя, коли загадкові випадки ставали рідкісними, а газети не пропонували нічого цікавого.

Якось, коли весна ще тільки починалася, він так розслабився, що пішов зі мною вдень на прогулянку до парку. На в'язах ще лише пробивалися тендітні зелені пагони, а клейкі списоподібні бруньки каштанів уже почали розгортатися в п'ятиперсні листочки. Дві години ми походжали удвох, здебільшого мовчки, як і пасує двом чоловікам, котрі давно знають один одного. Було близько п'ятої, коли ми повернулися на Бейкер-стрит.

– Дозвольте відзвітувати, сер, – сказав наш хлопчик-лакей, відчиняючи нам двері. – Тут приходив якийсь джентльмен, питав про вас, сер.

Голмс поглянув на мене з докором.

– Ось і погуляли серед дня! – зауважив він. – То він пішов, той джентльмен?

– Авжеж, сер.

– Ти не пропонував йому зайти?

– Пропонував, сер, він заходив і чекав.

– Довго чекав?

– Півгодини, сер. Дуже був неспокійний джентльмен, сер, він усе ходив, поки був тут, притоптував ногою. Я чекав за дверима, сер, і все чув. Нарешті він вийшов у коридор і вигукнув: «Що ж він так ніколи й не прийде, цей чоловік?» Це його точні слова, сер. А я йому: «Вам треба ще трохи зачекати». «То я, – сказав він, – зачекаю на свіжому повітрі, бо просто задихаюся! Трохи згодом зайду ще раз». Устав і пішов, і, що я йому не казав, втримати його не було змоги.

– Гарзд, добре, ти зробив що міг, – змилюстивися Голмс і пішов зі мною в нашу загальну вітальню. – Як же прикро вийшло, Ватсоне! Мені дуже потрібна якась цікава справа, а це, вочевидь, саме така, про що свідчить нетерпіння цього джентльмена. Ага! Люлька на столі не ваша! Отже, він залишив свою. Добра стара люлька з кореня вересу з довгим стержнем, який у тютюнових крамницях називають бурштиновим. Хотів би я знати, скільки в Лондоні знайдеться стержнів зі справжнього бурштину! Дехто думає, що його ознакою є муха. Виникла навіть ціла галузь промисловості – запихати підроблену муху в штучний бурштин. Він був, мабуть, дуже схвильований, якщо забув тут свою люльку, яка має для нього велике значення.

– Звідки ви знаєте, що вона дуже важлива для нього? – здивувався я.

– Така нова люлька коштує сім із половиною шилінгів. Однак вона, як бачите, двічі ламалася: одного разу лагодили дерев'яну частину, іншого – бурштинову. Ремонт, зауважте,

обидва рази коштував більше, ніж сама люлька, – тут у двох місцях перехоплено срібним кільцем. Людина мала б дуже дбати про люльку, якщо вважає за краще двічі її полагодити замість того, щоб купити нову за ті самі гроші.

– Щось іще? – поцікавився я, помітивши, що Голмс у задумі крутить люльку в руці та якимось по-своєму її розглядає. Детектив високо підняв її і постукав по ній довгим і тонким вказівним пальцем, як професор, котрий читає лекцію, стукав би по кістці.

– Зазвичай люльки бувають дуже цікаві, – мовив він. – Ніщо інше не містить у собі стільки індивідуального, крім, можливо, годинників і шнурівок на черевиках. Тут, утім, вказівки не надто виражені та не дуже чіткі. Власник, мабуть, дужий чоловік із чудовими зубами, шульга, неакуратний і не дуже схильний до економії.

Мій товариш оприлюднював цю інформацію недбало, ніби несамохіть, але я бачив, що він скопив на мене погляд, перевіряючи, чи стежу я за його міркуваннями.

– Гадаєте, людина не відчуває матеріальної скрути, якщо курить люльку за сім шилінгів? – спитав я.

– Він курить гресвенорську суміш по вісім пенсів за унцію, – пояснив Голмс, постукавши по голівці люльки та вибивши на долоню трохи тютюну. – Але ж можна й за половину такої ціни купити якісний тютюн, отже, йому не доводиться рахувати дріб'язок.

– А інші пункти?

– Він має звичку прикурювати від лампи та газового пальника. Бачите, що люлька дуже обсмалена з одного боку. Сірник такого, звісно, не наробить. З якого дива стане людина, розпалюючи люльку, тримати сірник збоку? А ось прикурити від лампи, не обпаливши головки, ви не зможете. Їй обпалена вона з правого боку. Звідси випливає, що її власник шульга. Спробуйте самі прикурити від лампи та переконайтеся, наскільки природно, якщо ви праворукий, ви піднесете люльку до вогню лівим боком. Іноді ви, можливо, зробите й навпаки, але не чинитимете так щоразу. Цю люльку постійно підносили правим боком. Далі, дивіться, він прогриз бурштин наскрізь. Це може зробити лише кремезний, енергійний чоловік із міцними зубами. Але, здається, я чую на сходах його кроки, тому нам випаде нагода розглянути щось цікавіше за люльку.

Не минуло й хвилини, як двері відчинилися, і в кімнату зайшов високий чоловік. На ньому був бездоганний, але не екстравагантний темно-сірий костюм, у руках він тримав коричневий фетровий капелюх із широкими крисами. Виглядав років на тридцять, хоча насправді був, мабуть, старшим.

– Даруйте, – почав він дещо збентежено. – Гадаю, мені слід було постукати. Так, певна річ, треба було... Розумієте, я трохи засмучений, тим усе пояснюється...

Відвідувач помацав рукою чоло, як робить людина, що не зовсім добре чувається, а потім не сів, а швидше впав на крісло.

– Бачу, що ви дві ночі не спали, – зауважив Голмс спокійною, врівноваженою інтонацією. – Це втомлює людину більше, ніж робота, і навіть більше, ніж насолода. Дозвольте спитати, чим можу вам допомогти?

– Мені потрібна ваша порада, сер. Не знаю, що мені робити, все в моєму житті пішло шкереберть.

– Ви б хотіли скористатися моїми послугами детектива-консультанта?

– Не тільки. Хочу почути від вас думку розважливої людини... і людини, котра знає світ. Хочу збагнути, що мені тепер робити. Сподіваюся, що ви мені щось порадите.

Він не промовляв, а кидав різкі, уривчасті фрази, і мені здавалося, що говорити для нього болісно, і він постійно має переборювати себе зусиллям волі.

– Справа дуже делікатна, – продовжував він. – Ніхто не любить говорити про свої сімейні проблеми зі сторонніми. Жахливо, знаєте, обговорювати поведінку своєї дружини з людьми, котрих бачиш уперше. Мені огидно, що я змушений це робити! Але більше не в змозі терпіти, і мені потрібна порада.

– Мій милий містере Грант Мунро... – почав було Голмс. Наш гість схопився з крісла.

– Як! – скрикнув він. – Ви знаєте моє ім'я?

– Якщо бажаєте зберігати інкогніто, – всміхнувся Голмс, – я б порадив відмовитися від звички фіксувати своє ім'я на підкладці капелюха або принаймні тримати його верхом до

співрозмовника. Я якраз збирався пояснити вам, що ми з моїм колегою почули в цій кімнаті чимало дивних таємниць і що мали щастя внести спокій у багато стривожених душ. Сподіваюся, спроможемося зробити те саме й для вас. Прощу, оскільки час може виявитися дорогим, не зволікати й одразу викласти факти.

Наш гість знову помацав рукою чоло, наче виконати це прохання йому було б у край важко. З виразу його обличчя та з кожного жесту я бачив, що він стриманий, замкнутий чоловік, схильний швидше ховати свої рани, ніж виставляти їх напоказ. Раптом він махнув стиснутим кулаком, ніби відкидаючи геть цю стриманість, і почав оповідку.

– Факти такі, містере Голмс. Я одружений, і в шлюбі перебуваю вже три роки. Весь цей час ми з дружиною щиро кохали один одного, і були дуже щасливі в нашому родинному житті. У нас ніколи не виникало якихось непорозумінь – ні в думках, ні в словах, ні на ділі. Й ось цього понеділка між нами раптом постав бар'єр: я відчуваю, що в її житті та думках є щось, про що я знаю настільки мало, мовби це була не вона, а жінка, котра мете вулицю перед нашим будинком. Ми стали чужими, і я хочу знати причину. Перш ніж розповідати далі, хочу, щоб ви чітко знали одне, містере Голмс: Еффі мене кохає. Нехай у вас не залишається жодних сумнівів щодо цього. Вона любить мене всім серцем, всією душею й ніколи не кохала дужче, ніж зараз. Я це знаю, відчуваю. Цього не бажаю обговорювати. Чоловік може легко розрізнити,

чи любити його жінка. Але між нами пролягла таємниця, і в нас усе не буде, як раніше, поки вона не зникне.

– Будьте люб'язні, містере Мунро, викладайте свої факти, – підбадьорив Голмс трохи нетерпляче.

– Розкажу, що знаю про минуле життя Еффі. Вона була вдовою, коли ми з нею зустрілися, хоча й зовсім молодою – їй було двадцять п'ять. Тоді вона називалася місіс Геброн. Юнкою поїхала в Америку, і жила там сама в Атланті, де й вийшла заміж за того Геброна, адвоката з багатою клієнтурою. У них була дитина, але потім там спалахнула епідемія жовтої лихоманки, яка забрала обох – чоловіка та дитину. Я особисто бачив свідоцтво про смерть чоловіка. Після цього Америка жінці обридла, вона повернулася на батьківщину й почала жити з незаміжньою тіткою в Мідлсексі, у місті Піннер. Мабуть, варто згадати, що чоловік не залишив її без грошей: жінка отримала невеликий капітал – чотири з половиною тисячі фунтів, які правник так вдало помістив, що вона отримувала в середньому сім відсотків на рік. Жінка прожила в Піннері всього півроку, коли з нею познайомився я. Ми покохали один одного й одружилися за кілька тижнів. Сам я торгую хмелем, і, оскільки мій прибуток становить сімсот-вісімсот фунтів на рік, то ми не бідуємо, орендуємо віллу в Норбері за вісімдесят фунтів на рік. Наш будиночок нагадує сільську хатину, хоч це й поруч із містом. Поблизу, трохи далі по шосе, є заїзд і ще два будинки, прямо перед нами – поле, а з протилежного боку – самотній котедж; і, крім

цих будинків, немає жодного житла ближче, ніж на півдорозі до станції. Випадають такі місяці в році, коли справи затримують мене в місті, але влітку я буваю більш-менш вільний, і тоді ми з дружиною такі щасливі в нашому заміському будиночку, що кращого й прагнути не можна. Кажу вам, між нами ніколи не було якихось сварок, поки не почалася ця клята історія.

Одну річ маю повідомити до того, як розповідатиму далі. Коли ми побралися, моя дружина перевела на мене весь свій статок, по суті, всупереч моїй волі, бо я розумію, наскільки незручно це може обернутися, якщо мої справи похитнуться. Але вона так зажадала, і так було зроблено. Й ось шість тижнів тому вона раптом каже мені:

«Джеку, коли ти брав мої гроші, то казав, що коли вони мені знадобляться, мені достатньо буде просто попросити».

«Звісно, – сказав я, – вони ж твої».

«Гаразд, – втішилася вона, – мені потрібні сто фунтів».

Я сторопів, бо думав, що їй знадобилася нова сукня чи щось таке.

«І з якого б це дива?» – спитав я.

«Ах, – сказала вона пустотливо, – ти ж казав, що ти лише мій банкір, а банкіри, знаєш, ніколи не питають».

«Якщо тобі справді потрібні ці гроші, ти їх, певна річ, отримаєш», – погодився я.

«Атож, справді потрібні».

«І ти мені не скажеш, на що саме?»

«Можливо, колись і скажу, Джеку, але тільки не зараз».

Довелося мені цим вдовольнитися, хоча досі в нас ніколи не було якихось таємниць один від одного. Я виписав їй чек і більше про цю справу не згадував. Імовірно, вона не має жодного стосунку до того, що сталося потім, але вважаю, що правильно розповісти вам про той випадок.

Так от, як я вже згадував, неподалік від нас стоїть котедж. Від нього нас відділяє лише поле, але щоб дістатися до нього, треба спершу пройти дорогою, а потім завернути путівцем. Одразу за котеджем є затишний сосновий бір, я люблю там бувати, бо серед дерев завжди так приємно. Котедж стояв порожній останні вісім місяців, і було дуже шкода, бо це дуже милий двоповерховий будиночок із старомодним ганком та кущами козolistу навколо. Я, бувало, зупинюся перед цим котеджем і роздумую, як мило було б у ньому влаштуватися.

Отже, ввечері цього понеділка я пішов подихати свіжим повітрям у свій улюблений бір, коли на путівці мені зустрівся порожній фургон, що вже повертався, а на галявині біля ганку я побачив купу килимів і різних речей. Було ясно, що котедж нарешті хтось орендував. Я походжав неподалік, зупинявся, наче знічев'я, – стою, оглядаю будинок, цікавлюся, що за люди оселилися так близько до нас. Раптом бачу в одному з вікон другого поверху чиєсь обличчя, що витріщилося прямо на мене.

Не знаю, що в ньому було такого, містере Голмс, але в ме-

не мороз побіг по шкірі. Я стояв віддалік, тому не міг розгледіти риси, але в цьому обличчі було щось неприродне, нелюдське. Таке в мене склалося враження. Я хутко підійшов ближче, щоб краще розгледіти того, хто стежив за мною. Та тільки-но я наблизився, обличчя раптом зникло – і так раптово, що воно, здавалося, пірнуло в темряву кімнати. Я постояв хвилин із п'ять, роздумуючи про цю історію та намагаючись осягнути свої враження. Я не міг навіть сказати, чоловіче це було обличчя чи жіноче. Найбільше мене вразив його колір. Воно було мертвотно-жовте, з ліловими тінями, та якесь застигле, від чого здавалося таким моторошно неприродним. Я настільки засмутився, що вирішив дізнатися трохи більше про нових мешканців. Підійшов і постукав у двері, і мені відразу відчинила худа висока жінка з непривітним обличчям.

«Чого вам?» – спитала вона з шотландським акцентом.

«Я ваш сусід, он з того будинку, – відповів я, кивнувши на нашу віллу. – Ви, бачу, тільки-но переїхали, я й подумав, чи не могу бути вам чимось корисний».

«Еге ж! Коли будете потрібні, ми самі вас попросимо», – сказала вона й грюкнула дверима в мене перед носом.

Розсердившись на таку брутальність, я повернувся та пішов додому. Весь вечір, хоч і намагався думати про щось інше, не міг забути примари у вікні та тієї сердитої жінки. Я вирішив нічого не розповідати дружині – вона нервова, вразлива жінка, і я не хотів ділитися з нею неприємними пере-

живаннями. Все ж перед сном я ніби знічев'я сказав їй, що в котеджі з'явилися мешканці, на що вона нічого не відповіла.

Загалом я сплю дуже міцно. У нашій сім'ї постійно кепкували, що вночі мене й гарматою не розбудиш; але чомусь саме тієї ночі, мабуть, тому, що був трохи збуджений своєю маленькою пригодою, або з іншої причини, не знаю, спав я не так міцно, як зазвичай. Крізь сон я нечітко усвідомлював, що в кімнаті щось відбувається, і потроху до мене дійшло, що дружина стоїть вже в сукні й тихцем одягає плаща та капелюшка. Мої губи ворухнулися, щоб пробурмотіти крізь сон якісь слова здивування чи докору за ці невчасні збори, коли, раптом розплющивши очі, я поглянув на освітлене свічкою обличчя, і від подиву в мене мову відібрало. Ніколи раніше я не бачив у неї такого виразу обличчя, навіть не думав, що її обличчя може бути таким. Вона була бліда як крейда, дихала прискорено й, застібаючи плаща, крадькома зиркала на ліжку, щоб переконатися, чи не розбудила мене. Потім, вирішивши, що я все ж таки сплю, вона безшумно вислизнула з кімнати, за мить пролунало різке скрипіння, яке могли видати лише завіси вхідних дверей. Я підвівся на ліжку, потер кулаком об залізний край ліжка, щоб переконатися, що це не сон. Потім дістав годинника з-під подушки. Він показував третю ночі. Що могло спонукати мою дружину покинути домівку в такий час?

Я просидів так хвилин зо двадцять, подумки перебираючи все це та намагаючись знайти пояснення. Чим більше мірку-

вав, тим надзвичайнішою та незбагненнішою уявлялася мені ця справа. Я ще міркував над нею, коли знову почулося скрипіння завіс унизу, а на сходах зацокотіли її кроки.

«Господи, Еффі, де це ти була?» – поцікавився я, як тільки дружина увійшла.

Вона затремтіла й зойкнула, коли я озвався, і цей здавлений вигук і тремтіння налякали мене більше, ніж усе інше, бо в них була якась невимовна вина. Моя дружина завжди була жінкою прямою та відкритою, але я аж похолов, коли побачив, як вона потай пролазить у свою ж спальню та тремтить від того, що чоловік щось спитав у неї.

«Ти не спиш, Джеку? – видихнула вона з нервовим смішком. – Отакої, а я думала, що тебе нічим не розбудиш».

«Де ти була?» – спитав я суворіше.

«Природно, що це тебе дивує, – продовжувала вона, і я побачив, що пальці дружини тремтять, коли вона розстібає плащ. – Я й сама не пригадаю, щоб зі мною таке колись траплялося. Розумієш, мені раптом стало важко дихати, і мене практично нездоланно потягнуло подихати свіжим повітрям. Мені навіть здається, що я б знепритомніла, якби не вийшла надвір. Я постояла кілька хвилин у дверях і тепер уже зовсім відхекалася».

Розповідаючи мені цю байку, вона жодного разу не поглянула в мій бік, і голос у неї був, наче чужий. Мені стало ясно, що вона обманює. Я нічого не сказав у відповідь і втупився поглядом у стіну з відчуттям нудоти й із тисячею отруйних

підозр, а також сумнівів у голові. Що приховує від мене дружина? Де вона була під час своєї дивної прогулянки? Я відчував, що не знайду спокою, поки цього не дізнаюся, і все ж мені не хотілося розпитувати її далі після того, як вона вже раз збрехала. До кінця ночі я кашляв і перевертався з боку на бік, будуючи здогад за здогадом, один неймовірніший за інший. Наступного дня мені потрібно було їхати до міста, але я був занадто схвилюваний і навіть думати не міг про справи. Моя дружина була, здавалося, засмучена не менше, ніж я, і за її швидкими запитальними поглядами, які вона раз у раз кидала на мене, я бачив: вона зрозуміла, що я їй не повірив, і роздумує, як їй тепер бути. За першим сніданком ми з нею ледь обмінялися кількома словами, потім я відразу ж вийшов надвір, аби зібратися з думками на свіжому ранковому повітрі.

Я дійшов до Кришталевого палацу, просидів там цілу годину в парку та повернувся до Норбера вже після першої. Сталося так, що на зворотному шляху мені довелося пройти повз котедж, і я зупинився на хвилику поглянути, чи не з'явиться знову в вікні те дивне обличчя, що витріщалося на мене напередодні. Я стою й дивлюся, і раптом (уявіть собі моє здивування, містере Голмс) двері відчиняються, і виходить моя дружина!

Я занімів, побачивши її, але моє хвилювання було нічим порівняно з тим, що відбилося на її обличчі, коли наші погляди зустрілися. У першу мить вона буцімто хотіла шмиг-

нути назад у будинок; потім, зрозумівши, що будь-яка спроба сховатися буде марною, вона підійшла до мене з побілим обличчям і з переляком в очах, що не пасувало до її по-смішки.

«О, Джеку, – зронила вона, – я якраз заходила туди спитати, чи не можу чимось допомогти нашим новим сусідам. Що ти так дивишся на мене, Джеку? Ти на мене сердишся?»

«Атож! – підтвердив я. – Отже, ось куди ти ходила вночі?»

«Що ти таке кажеш?» – залементувала вона.

«Ти ходила туди. Я впевнений. Хто ці люди, що ти мусиш відвідувати їх такої години?»

«Я не була там раніше».

«Як ти можеш розповідати таку явну брехню? – обурився я. – У тебе навіть голос змінюється, коли ти це робиш. Чи я мав від тебе секрети? Я негайно ж увійду в оселю та дізнаюся, у чому річ».

«Ні, ні, Джеку, не треба!» – у неї урвався голос, жінка була сама не своя від хвилювання. Коли ж я підійшов до дверей, вона судомно схопила мене за рукав і з несподіваною силою відтягнула геть.

«Благаю тебе, Джеку, не роби цього, – стогнала вона. – Присягаюся, колись я тобі все розповім, але якщо ти увійдеш до котеджу зараз, нічого путнього з цього не вийде».

Коли ж я спробував її відштовхнути, жінка притулилася до мене з несамовитим благанням.

«Вір мені, Джеку! – лементувала вона. – Повір мені лише

цього разу! Я ніколи не дам тобі причини пошкодувати про це. Ти знаєш, я не стала б нічого від тебе приховувати, хіба заради тебе самого. Ідеться про все наше життя. Якщо ти зараз підеш зі мною додому, все буде гаразд. Якщо увірвешся в цей котедж, у нас із тобою все буде зіпсовано».

Вона говорила так переконливо, такий розпач відчувався в її голосі, у манері розмови, що я нерішуче зупинився перед дверима.

«Я повірю тобі за однієї умови, і лише однієї, – сказав я нарешті, – із цієї миті між нами більше не буде жодних таємниць! Ти можеш зберегти при собі свій секрет, але пообіцяєш мені, що більше не буде нічних походеньок у гості, нічого такого, що хотілося б від мене приховати. Я згоден пробачити те, що вже сталося, якщо даси мені слово, що надалі нічого схожого не повториться».

«Я знала, що ти мені повіриш, – полегшено зітхнула вона. – Все буде, як забажаєш. Ходімо ж геть від цього будинку!»

Все ще чіпко тримаючись за мій рукав, дружина потягнула мене від котеджу.

Я озирнувся на ходу – із вікна на другому поверсі за нами стежило те жовте, мертвотне обличчя. Що могло бути спільного в цієї тварюки та моєї дружини? І який міг бути зв'язок між Еффі та тією простою та грубою жінкою, яку я бачив напередодні? Навіть дивно було питати, і все ж я знав, що не заспокоюся, поки не розгадаю загадку.

Два дні потому я сидів удома, і моя дружина начебто сумлінно дотримувалася нашої угоди, у будь-якому разі, наскільки знаю, вона навіть не виходила з обійстя. Але на третій день я отримав прямий доказ, що її урочистої обіцянки було недостатньо, щоб пересилити той таємний вплив, який відволікав її від чоловіка та обов'язку.

Того дня я поїхав до міста, але повернувся потягом не о третій тридцять шість, як зазвичай, а раніше – о другій сорок. Коли зайшов до будинку, наша служниця вибігла в передпокій із перекошеним обличчям.

«Де господиня?» – поцікавився я.

«Їй, мабуть, забаглося прогулятися», – відповіла дівчина.

У моїй голові відразу ж з'явилися підозри. Я побіг нагору переконатися, що її справді немає вдома. Нагорі випадково поглянув у вікно й побачив, що служниця, з котрою я тільки-но говорив, мчить через поле навпростець до котеджу. Я, звісно, відразу зрозумів, що це все означає: моя дружина пішла туди та попросила служницю викликати її, якщо я повернуся. Скаженіючи, я спустився вниз і побіг туди ж, вирішивши раз і назавжди покласти край цій історії. Я бачив, як дружина зі служницею бігли удвох путівцем, але не став їх зупиняти. Те темне, що затьмарювало моє життя, зачаїлося в котеджі. Я дав собі слово честі: нехай що трапиться потім, але таємниця більше не буде таємницею. Підійшовши до дверей, я навіть не стукав, а просто натиснув на клямку й увірвався в коридор.

На першому поверсі було тихо та мирно. У кухні на вогні посвистував казанок, і велика чорна кішка лежала, згорнувшись клубком, у кошику; ніде не було й сліду тієї жінки, яку я бачив минулого разу. Я кинувся з кухні до покою – по-рожньо. Тоді вибіг сходами нагору та переконався, що в двох кімнатах там також нікого немає. У всьому будинку не було ні душі! Меблі та картини були вульгарні та грубі, за винятком однієї-єдиної кімнати – тієї, у вікні якої я бачив це дивне обличчя. Тут було затишно та витончено, і мої підозри спалахнули лютим, зловісним вогнем, коли я побачив, що там на каміні стоїть світлина моєї дружини: всього три місяці тому вона за моїм наполяганням знялася в повний зріст, і це була та сама фотографія! Я пробув у будинку досить довго, поки не переконався, що там і справді нікого немає. Потім пішов, і мені було так важко на душі, як ніколи в житті. Дружина зустріла мене в передпокої, коли я повернувся додому, але я був такий ображений і сердитий, що не міг із нею розмовляти й промчав повз неї прямо до свого кабінету.

Жінка, однак, увійшла вслід за мною, не давши мені навіть часу зачинити двері.

«Мені дуже шкода, що я порушила свою обіцянку, Джеку, – зазначила вона, – але якби ти знав усі обставини, ти, я впевнена, пробачив би мені».

«То розкажи мені все», – спонукав я.

«Не можу, Джеку, я не можу!» – вигукнула вона.

«Поки ти мені не скажеш, хто живе в котеджі й кому це

ти подарувала свою світліну, між нами більше не може бути жодної довіри», – відповів я їй, відсахнувшись від неї, пішов із дому. Це було вчора, містере Голмс, і з того часу я її не бачив і не знаю більше нічого про цю дивну справу. Вперше між нами пролягла тінь, і я настільки вражений, що не знаю, як мені тепер краще вчинити. Раптом сьогодні вранці мене осінило, що якщо і є на світі людина, котра може дати мені пораду, то це ви, й ось я поквапився до вас і беззастережно віддаюся в ваші руки. Якщо я щось виклав незрозуміло, будь ласка, питайте. Але тільки скажіть скоріше, що мені робити, бо я більше не в змозі терпіти цю муку.

Ми з Голмсом із неухильною увагою слухали цю незвичайну історію, яку він нам розповідав уривчасто, пригніченим голосом, як промовляють у миті сильного хвилювання. Мій товариш якийсь час сидів мовчки, підперши підборіддя рукою та повністю поринувши у свої думки.

– Скажіть, – спитав він нарешті, – ви могли б присягнути, що обличчя, яке бачили у вікні, було лицем людини?

– Обидва рази, коли я його бачив, я дивився на нього здалеку, тому сказати напевно не можу.

– Однак воно явно справило на вас неприємне враження.

– Його колір здавався неприродним, і в його рисах була дивна нерухомість. Коли я підходив ближче, воно якось несподівано зникало.

– Скільки часу минуло відтоді, коли дружина попросила у вас сто фунтів?

– Майже два місяці.

– Ви колись бачили фотографію її першого чоловіка?

– Ні, в Атланті сталася велика пожежа незабаром після його смерті й усі її папери згоріли.

– Але все ж у неї виявилось свідоцтво про його смерть.

Ви казали, що особисто його бачили?

– Атож, після пожежі вона зробила дублікат.

– Ви хоча б раз зустрічалися з кимось, хто знав її в Америці?

– Ні.

– Вона колись просила про те, щоб з'їздити туди?

– Ні.

– Не отримувала звідти листів?

– Наскільки я знаю, ні.

– Дякую. Тепер я хотів би трошки поміркувати над цією справою. Якщо котедж покинули назавжди, у нас можуть виникнути певні труднощі; якщо ж тільки на якийсь час, що мені видається вірогіднішим, то це означає, що мешканців учора попередили про ваш прихід, і вони встигли сховатися. Тоді, можливо, вони вже повернулися, і ми все це легко з'ясуємо. Я вам пораджу: повертайтеся до Норбера й ще раз огляньте котедж зовні. Якщо переконаєтеся, що в ньому хтось є, не вривайтеся самі в будинок, а лише дайте телеграму мені та моему колезі. Отримавши її, ми за годину будемо у вас, а там дуже скоро дізнаємося, у чому річ.

– Ну, а якщо в будинку все ще нікого немає?

– Тоді я приїду завтра, і ми з вами обговоримо, як бути. До побачення, і головне – не хвилюйтеся, поки не дізналися, що вам насправді є чого хвилюватися.

– Боюся, справи тут кепські, Ватсоне, – сказав мій товариш, коли, відпровадивши містера Гранта Мунро до дверей, повернувся в наш кабінет. – Як гадаєте?

– Брудна історія, – задумався я.

– Атож. І підґрунтям тут слугує шантаж, або я дуже помиляюся.

– І хто шантажист?

– Не інакше, як та тварюка, що живе в єдиній затишній кімнаті котеджу та тримає в себе ту фотографію на каміні. Чесне слово, Ватсоне, є щось захоплююче в цьому мертвотному обличчі за вікном, і я б дуже не хотів пропустити цей випадок.

– Маєте якусь гіпотезу?

– Поки що тільки першу тезу. Але буду дуже здивований, якщо вона виявиться хибною. У котеджі живе перший чоловік цієї жінки.

– Чому ви так вирішили?

– А чим іще можна пояснити її шалений неспокій, аби туди не увійшов другий? Факти, як вважаю, складаються приблизно так. Жінка виходить в Америці заміж. У її чоловіка виявляються якісь нестерпні схильності, або, скажімо, його вражає якась гидка недуга – він виявляється прокаженим або божевільним. Врешті-решт вона втікає від нього, повер-

тається в Англію, змінює ім'я та починає, як їй здається, будувати життя знову. Вона вже три роки заміжня за іншим і почувається в повній безпеці – чоловікові вона показала свідоцтво про смерть якоїсь іншої людини, чие ім'я вона й узяла, – аж раптом її місцеперебування стає відоме її першому чоловіку або, скажімо, якійсь не надто добропорядній жінці, котра пов'язалася з хворим. Вони пишуть дружині, погрожують приїхати та вивести її на чисту воду. Вона просить сто фунтів і намагається відкупитися від них. Але вони однаково приїжджають, і коли чоловік у бесіді з дружиною випадково згадує, що в котеджі оселилися нові мешканці, вона за якимись ознаками здогадується, що це – її переслідувачі. Жінка чекає, поки чоловік засне, потім кидається їх умовляти, щоб забиралися геть. Нічого не досягнувши, вона наступного дня із самого ранку вирушає до них знову, і чоловік, як він сам це розповів, зустрічає її в ту мить, коли вона виходить від них. Тоді вона обіцяє йому більше туди не ходити, але за два дні, не втримавшись від спокуси назавжди позбутися страшних сусідів, вдається до нової спроби, прихопивши із собою світлину, яку, можливо, у неї вимагали. Під час перемовин з'являється служниця з повідомленням, що господар уже вдома, і тут дружина, розуміючи, що він одразу ж піде в котедж, випроваджує його мешканців чорним ходом, імовірно, у той сосновий бір, про який тут уже згадувалося. Чоловік приходить і застає житло порожнім. Я, однак, буду вкрай здивований, якщо він і сьогодні знайде його порожнім, коли

вийде увечері розгледітися. Що скажете про таку гіпотезу?

– Усе може бути.

– Зате вона пов'язує всі факти. Коли нам стануть відомі нові деталі, які не вкладуться в нашу версію, тоді встигнемо її переглянути. Найближчим часом нічого не можемо вдіяти, поки не отримаємо нових звісток із Норбера.

Довго чекати не довелося. Телеграму принесли, як тільки ми випили чай. *«У котеджі живуть, – йшлося в ній. – Знову бачив у вікні обличчя. Прийду зустріти потяг о сьомій і до вашого прибуття нічого не робитиму».*

Коли ми вийшли з вагону, Грант Мунро чекав на платформі, і при світлі станційних ліхтарів було помітно, що він дуже блідий і тремтить від хвилювання.

– Вони ще там, містере Голмс, – сказав він, схопивши мого приятеля за рукав. – Коли я йшов сюди, то бачив у котеджі світло. Тепер ми з цим покінчимо раз і назавжди.

– Який маєте план? – спитав мій товариш, коли ми пішли темною, обсадженою деревами дорогою.

– Я силою вдеруся до будинку й особисто побачу, що там таке. Вас двох я попросив би бути при цьому свідками.

– Ви твердо зважилися так вчинити, незважаючи на застереження вашої дружини, що для вас буде краще не розкривати її таємницю?

– Авжеж, зважився.

– Що ж, ви, мабуть, маєте рацію. Правда, якою б вона не була, краща за невизначеність і підозри. Пропоную вируша-

ти негайно ж. Звісно, перед обличчям закону цим ми поставимо себе в становище винних, але гадаю, що на ризик таки варто піти.

Ніч була дуже темною, і почався дрібний дощик, коли ми звернули з шосейної дороги на вузький, порізаний глибокими коліями путівець, що проліг між двома рядами живоплоту. Містер Грант Мунро від нетерпіння мало не втік від нас, і ми, хоч і спотикаючись, намагалися не відставати від нього.

– Це вогні мого будинку, – пробурмотів він, вказуючи на світло, що мерехтіло крізь дерева, – а ось котедж, і зараз я туди зайду.

Путівець у цьому місці завертав. Біля самого повороту стояла хатинка. Жовта смуга світла на чорній землі перед нами показувала, що двері відчинені, й одне вікно на другому поверсі було яскраво освітлене. Ми поглянули та побачили, що на тлі штори рухається темна пляма.

– Вона там, ця тварюка! – заверещав Грант Мунро. – Ви самі бачите, що там хтось є. За мною, і зараз ми про все дізнаємося!

Ми підійшли до дверей, але раптом із чорноти виступила жінка й зупинилася в золотій смузі світла, що падало від лампи. У темряві я не бачив її обличчя, але простягнуті руки висловлювали благання.

– Заради Бога, Джеку, зупинися! – закричала вона. – У мене було передчуття, що ти прийдеш сьогодні ввечері. Не

думай нічого лихого, любий! Повір мені ще раз, і тобі ніколи не доведеться шкодувати про це.

– Я дуже довго вірив тобі, Еффі! – промовив чоловік суворо. – Пусти! Я однаково ввійду. Я та мої друзі, ми вирішили покінчити з цим раз і назавжди.

Він відіпхнув її, і ми, не зупиняючись, пішли за ним. Тільки-но чоловік відчинив двері, як прямо на нього вибігла літня жінка й спробувала заступити йому дорогу, але той відштовхнув її, тож за мить ми всі троє вже підіймалися сходами. Грант Мунро увірвався в освітлену кімнату другого поверху, а за ним і ми.

Покій був затишний, добре обставлений, на столі горіли дві свічки, а на каміні – ще дві. У кутку, зігнувшись над письмовим столом, сиділа маленька дівчинка. Її обличчя, коли ми увійшли, було обернене в інший бік, ми розгледіли лише, що вона в червоному платтячку та довгих білих рукавичках. Коли вона жваво кинулася до нас, я зойкнув від жаху та несподіванки. Мала звернула до нас обличчя дуже дивного мертвотного кольору, і його риси були позбавлені будь-якого виразу. За мить загадка вирішилася. Голмс зі сміхом провів рукою за вухом дівчинки, маска зіскочила, і вугільно-чорна мулатка засяяла всіма своїми білими зубками, весело регочучи з нашого здивованого вигляду. Поділяючи її веселощі, голосно засміявся і я, але Грант Мунро стояв, вирячивши очі та схопившись рукою за горло.

– Боже! – закричав він. – Що це означає?

– Я скажу тобі, що це означає, – проголосила жінка, вступаючи в кімнату з гордою рішучістю на обличчі. – Ти змушуєш мене відкрити тобі мою таємницю, хоч це й здається мені нерозумним. Тепер разом вирішимо, як нам із цим бути. Мій чоловік в Атланті помер. Але моя дитина залишилася жива.

– Твоя дитина!

Вона дістала захований на грудях срібний медальйон.

– Ти ніколи не зазираєш усередину.

– Я думав, що він не відмикається.

Вона натиснула пружину, і передня стулка медальйона відскочила. Під нею був портрет чоловіка з винятково гарним і тонким обличчям, хоча його риси виявляли безпомилкові ознаки африканського походження.

– Це Джон Геброн із Атланти, – повідомила жінка, – і не було на землі шляхетнішої людини. Вийшовши за нього, я відірвалася від свого народу, але, поки він був живий, жодного разу ні на мить не пошкодувала про це. Нам не пощастило – наша єдина дитина вдалася не в мене, а в нього. Таке часто трапляється в змішаних шлюбах, і маленька Люсі набагато чорніша, ніж був її батько. Але чорна чи біла, вона моя рідна, моя люба маленька дівчинка, і мама її дуже любить!

Дівчинка при цих словах підбігла до жінки й занурилася обличчям в її сукню.

– Я залишила її тоді в Америці, – продовжувала жінка, –

тільки з тієї причини, що вона ще не зовсім одужала, а зміна клімату могла б зашкодити її здоров'ю. Я віддала її на піклування вірної шотландки, нашої колишньої служниці. У мене й у думках не було відступатися від своєї дитини. Але коли зустріла тебе на своєму шляху, коли тебе покохала, Джеку, то не наважилася розповісти тобі про свою дитину. Хай дає мені Бог, я побоялася, що втрачу тебе, і в мене забракло мужності все розповісти. Мені довелося вибирати між вами, і через свою слабкість я відвернулася від рідної моєї дівчинки. Три роки приховувала від тебе її існування, але листувалася з нянею та знала, що з дівчинкою все гаразд. Однак останнім часом у мене з'явилося непереборне бажання побачити свою дитину. Я боролася з ним, але марно. І хоча знала, що це ризиковано, зважилася на те, щоб дівчинку привезли сюди, нехай хоч на кілька тижнів. Я послала няньці сто фунтів і дала їй вказівки, як поводитися тут у котеджі, щоб вона могла здатися простою сусідкою, до якої я не маю жодного стосунку. Я дуже боялася, тому не дозволяла виводити дитину з будинку вдень. Вдома ми завжди прикриваємо її личко та руки: раптом хтось побачить її у вікно, і поширяться чутки, що по сусідству з'явилося чорне дитинча. Якби я менше остерігалася, було б набагато розумніше, але я втрачала розум від страху, щоб до тебе не дійшла правда.

Ти першим сказав мені, що в котеджі хтось оселився. Мені б зачекати до ранку, але я не могла заснути від хвилювання, і нарешті вийшла нишком, знаючи, як міцно ти спиш. Але

ти побачив, що я виходила, і з цього почалися всі мої негаразди. Наступного дня мені довелося віддатися на твою милість, і ти шляхетно вирішив не допитуватися. Але на третій день, коли ти увірвався в котедж із головного входу, нянька з дитиною ледь встигли втекти крізь запасні двері. І ось сьогодні ти все дізнався, і я питаю тебе: що з нами тепер буде – зі мною та моєю дитиною?

Вона стиснула руки й чекала на відповідь.

Дві довгих хвилини Грант Мунро не порушував мовчанку, а коли він озвався, це була така відповідь, що мені й зараз приємно її згадати. Він підняв дівчинку, поцілував і потім, тримаючи її на руці, простягнув іншу дружині й обернувся до дверей.

– Нам буде зручніше поговорити про все вдома, – сказав він. – Я не дуже хороша людина, Еффі, але, мені здається, все ж таки кращий, ніж ти гадала.

Ми з Голмсом провели їх до повороту, і, коли вийшли на дорогу, мій приятель смикнув мене за рукав.

– Гадаю, – сказав він, – у Лондоні від нас буде більше користі, ніж у Норбері.

Про цей випадок він не сказав ні слова більше аж до пізньої ночі, коли, взявши запалену свічку, обернувся до дверей, щоб піти в свою спальню.

– Ватсоне, – зронив він, – якщо вам колись здасться, що я занадто покладаюся на свої здібності або приділяю справі менше уваги, ніж вона того заслуговує, будь ласка, шепніть

мені на вухо: «Норбер», і я буду за це надзвичайно вдячний.

The Yellow Face

[In publishing these short sketches based upon the numerous cases in which my companion's singular gifts have made us the listeners to, and eventually the actors in, some strange drama, it is only natural that I should dwell rather upon his successes than upon his failures. And this not so much for the sake of his reputation – for, indeed, it was when he was at his wits' end that his energy and his versatility were most admirable – but because where he failed it happened too often that no one else succeeded, and that the tale was left forever without a conclusion. Now and again, however, it chanced that even when he erred, the truth was still discovered. I have noted of some half-dozen cases of the kind; the Adventure of the Musgrave Ritual and that which I am about to recount are the two which present the strongest features of interest.]

Sherlock Holmes was a man who seldom took exercise for exercise's sake. Few men were capable of greater muscular effort, and he was undoubtedly one of the finest oxers of his weight that I have ever seen; but he looked upon aimless bodily exertion as a waste of energy, and he seldom bestirred himself save when there was some professional object to be served. Then he was absolutely untiring and indefatigable. That he should have kept himself in training under such circumstances is remarkable, but his diet was usually of the sparest, and his habits were simple

to the verge of austerity. Save for the occasional use of cocaine, he had no vices, and he only turned to the drug as a protest against the monotony of existence when cases were scanty and the papers uninteresting.

One day in early spring he had so far relaxed as to go for a walk with me in the Park, where the first faint shoots of green were breaking out upon the elms, and the sticky spear-heads of the chestnuts were just beginning to burst into their five-fold leaves. For two hours we rambled about together, in silence for the most part, as befits two men who know each other intimately. It was nearly five before we were back in Baker Street once more.

“Beg pardon, sir,” said our page-boy, as he opened the door. “There’s been a gentleman here asking for you, sir.”

Holmes glanced reproachfully at me. “So much for afternoon walks!” said he. “Has this gentleman gone, then?”

“Yes, sir.”

“Didn’t you ask him in?”

“Yes, sir; he came in.”

“How long did he wait?”

“Half an hour, sir. He was a very restless gentleman, sir, a-walkin’ and a-stampin’ all the time he was here. I was waitin’ outside the door, sir, and I could hear him. At last he outs into the passage, and he cries, ‘Is that man never goin’ to come?’ Those were his very words, sir. ‘You’ll only need to wait a little longer,’ says I. ‘Then I’ll wait in the open air, for I feel half choked,’ says he. ‘I’ll be back before long.’ And with that he ups and he outs,

and all I could say wouldn't hold him back."

"Well, well, you did your best," said Holmes, as we walked into our room. "It's very annoying, though, Watson. I was badly in need of a case, and this looks, from the man's impatience, as if it were of importance. Hullo! That's not your pipe on the table. He must have left his behind him. a nice old brier with a good long stem of what the tobacconists call amber. I wonder how many real amber mouthpieces there are in London? Some people think that a fly in it is a sign. Well, he must have been disturbed in his mind to leave a pipe behind him which he evidently values highly."

"How do you know that he values it highly?" I asked.

"Well, I should put the original cost of the pipe at seven and sixpence. Now it has, you see, been twice mended, once in the wooden stem and once in the amber. Each of these mends, done, as you observe, with silver bands, must have cost more than the pipe did originally. The man must value the pipe highly when he prefers to patch it up rather than buy a new one with the same money."

"Anything else?" I asked, for Holmes was turning the pipe about in his hand, and staring at it in his peculiar pensive way.

He held it up and tapped on it with his long, thin fore-finger, as a professor might who was lecturing on a bone.

"Pipes are occasionally of extraordinary interest," said he. "Nothing has more individuality, save perhaps watches and bootlaces. The indications here, however, are neither very

marked nor very important. The owner is obviously a muscular man, left-handed, with an excellent set of teeth, careless in his habits, and with no need to practise economy.”

My friend threw out the information in a very offhand way, but I saw that he cocked his eye at me to see if I had followed his reasoning.

“You think a man must be well-to-do if he smokes a seven-shilling pipe,” said I.

“This is Grosvenor mixture at eightpence an ounce,” Holmes answered, knocking a little out on his palm. “As he might get an excellent smoke for half the price, he has no need to practise economy.”

“And the other points?”

“He has been in the habit of lighting his pipe at lamps and gas-jets. You can see that it is quite charred all down one side. Of course a match could not have done that. Why should a man hold a match to the side of his pipe? But you cannot light it at a lamp without getting the bowl charred. And it is all on the right side of the pipe. From that I gather that he is a left-handed man. You hold your own pipe to the lamp, and see how naturally you, being right-handed, hold the left side to the flame. You might do it once the other way, but not as a constancy. This has always been held so. Then he has bitten through his amber. It takes a muscular, energetic fellow, and one with a good set of teeth, to do that. But if I am not mistaken I hear him upon the stair, so we shall have something more interesting than his pipe to study.”

An instant later our door opened, and a tall young man entered the room. He was well but quietly dressed in a dark gray suit, and carried a brown wide-awake in his hand. I should have put him at about thirty, though he was really some years older.

“I beg your pardon,” said he, with some embarrassment; “I suppose I should have knocked. Yes, of course I should have knocked. The fact is that I am a little upset, and you must put it all down to that.” He passed his hand over his forehead like a man who is half dazed, and then fell rather than sat down upon a chair.

“I can see that you have not slept for a night or two,” said Holmes, in his easy, genial way. “That tries a man’s nerves more than work, and more even than pleasure. May I ask how I can help you?”

“I wanted your advice, sir. I don’t know what to do and my whole life seems to have gone to pieces.”

“You wish to employ me as a consulting detective?”

“Not that only. I want your opinion as a judicious man – as a man of the world. I want to know what I ought to do next. I hope to God you’ll be able to tell me.”

He spoke in little, sharp, jerky outbursts, and it seemed to me that to speak at all was very painful to him, and that his will all through was overriding his inclinations.

“It’s a very delicate thing,” said he. “One does not like to speak of one’s domestic affairs to strangers. It seems dreadful to discuss the conduct of one’s wife with two men whom I have never seen

before. It's horrible to have to do it. But I've got to the end of my tether, and I must have advice."

"My dear Mr. Grant Munro" – began Holmes.

Our visitor sprang from his chair. "What!" he cried, "you know my name?"

"If you wish to preserve your incognito," said Holmes, smiling, "I would suggest that you cease to write your name upon the lining of your hat, or else that you turn the crown towards the person whom you are addressing. I was about to say that my friend and I have listened to a good many strange secrets in this room, and that we have had the good fortune to bring peace to many troubled souls. I trust that we may do as much for you. Might I beg you, as time may prove to be of importance, to furnish me with the facts of your case without further delay?"

Our visitor again passed his hand over his forehead, as if he found it bitterly hard. From every gesture and expression I could see that he was a reserved, self-contained man, with a dash of pride in his nature, more likely to hide his wounds than to expose them. Then suddenly, with a fierce gesture of his closed hand, like one who throws reserve to the winds, he began.

"The facts are these, Mr. Holmes," said he. "I am a married man, and have been so for three years. During that time my wife and I have loved each other as fondly and lived as happily as any two that ever were joined. We have not had a difference, not one, in thought or word or deed. And now, since last Monday, there has suddenly sprung up a barrier between us, and I find that there

is something in her life and in her thought of which I know as little as if she were the woman who brushes by me in the street. We are estranged, and I want to know why.

“Now there is one thing that I want to impress upon you before I go any further, Mr. Holmes. Effie loves me. Don’t let there be any mistake about that. She loves me with her whole heart and soul, and never more than now. I know it. I feel it. I don’t want to argue about that. a man can tell easily enough when a woman loves him. But there’s this secret between us, and we can never be the same until it is cleared.”

“Kindly let me have the facts, Mr. Munro,” said Holmes, with some impatience.

“I’ll tell you what I know about Effie’s history. She was a widow when I met her first, though quite young – only twenty-five. Her name then was Mrs. Hebron. She went out to America when she was young, and lived in the town of Atlanta, where she married this Hebron, who was a lawyer with a good practice. They had one child, but the yellow fever broke out badly in the place, and both husband and child died of it. I have seen his death certificate. This sickened her of America, and she came back to live with a maiden aunt at Pinner, in Middlesex. I may mention that her husband had left her comfortably off, and that she had a capital of about four thousand five hundred pounds, which had been so well invested by him that it returned an average of seven per cent. She had only been six months at Pinner when I met her; we fell in love with each other, and we married a few weeks

afterwards.

“I am a hop merchant myself, and as I have an income of seven or eight hundred, we found ourselves comfortably off, and took a nice eighty-pound-a-year villa at Norbury. Our little place was very countrified, considering that it is so close to town. We had an inn and two houses a little above us, and a single cottage at the other side of the field which faces us, and except those there were no houses until you got half way to the station. My business took me into town at certain seasons, but in summer I had less to do, and then in our country home my wife and I were just as happy as could be wished. I tell you that there never was a shadow between us until this accursed affair began.

“There’s one thing I ought to tell you before I go further. When we married, my wife made over all her property to me – rather against my will, for I saw how awkward it would be if my business affairs went wrong. However, she would have it so, and it was done. Well, about six weeks ago she came to me.

“ ‘Jack,’ said she, ‘when you took my money you said that if ever I wanted any I was to ask you for it.’

“ ‘Certainly,’ said I. ‘It’s all your own.’

“ ‘Well,’ said she, ‘I want a hundred pounds.’

“I was a bit staggered at this, for I had imagined it was simply a new dress or something of the kind that she was after.

“ ‘What on earth for?’ I asked.

“ ‘Oh,’ said she, in her playful way, ‘you said that you were only my banker, and bankers never ask questions, you know.’

“ ‘If you really mean it, of course you shall have the money,’ said I.

“ ‘Oh, yes, I really mean it.’

“ ‘And you won’t tell me what you want it for?’

“ ‘Some day, perhaps, but not just at present, Jack.’

“So I had to be content with that, though it was the first time that there had ever been any secret between us. I gave her a check, and I never thought any more of the matter. It may have nothing to do with what came afterwards, but I thought it only right to mention it.

“Well, I told you just now that there is a cottage not far from our house. There is just a field between us, but to reach it you have to go along the road and then turn down a lane. Just beyond it is a nice little grove of Scotch firs, and I used to be very fond of strolling down there, for trees are always a neighborly kind of things. The cottage had been standing empty this eight months, and it was a pity, for it was a pretty two storied place, with an old-fashioned porch and honeysuckle about it. I have stood many a time and thought what a neat little homestead it would make.

“Well, last Monday evening I was taking a stroll down that way, when I met an empty van coming up the lane, and saw a pile of carpets and things lying about on the grass-plot beside the porch. It was clear that the cottage had at last been let. I walked past it, and wondered what sort of folk they were who had come to live so near us. And as I looked I suddenly became aware that a face was watching me out of one of the upper windows.

“I don’t know what there was about that face, Mr. Holmes, but it seemed to send a chill right down my back. I was some little way off, so that I could not make out the features, but there was something unnatural and inhuman about the face. That was the impression that I had, and I moved quickly forwards to get a nearer view of the person who was watching me. But as I did so the face suddenly disappeared, so suddenly that it seemed to have been plucked away into the darkness of the room. I stood for five minutes thinking the business over, and trying to analyze my impressions. I could not tell if the face were that of a man or a woman. It had been too far from me for that. But its color was what had impressed me most. It was of a livid chalky white, and with something set and rigid about it which was shockingly unnatural. So disturbed was I that I determined to see a little more of the new inmates of the cottage. I approached and knocked at the door, which was instantly opened by a tall, gaunt woman with a harsh, forbidding face.

“ ‘What may you be wantin’?’ she asked, in a Northern accent.

“ ‘I am your neighbor over yonder,’ said I, nodding towards my house. ‘I see that you have only just moved in, so I thought that if I could be of any help to you in any –’

“ ‘Ay, we’ll just ask ye when we want ye,’ said she, and shut the door in my face. Annoyed at the churlish rebuff, I turned my back and walked home. All evening, though I tried to think of other things, my mind would still turn to the apparition at the window and the rudeness of the woman. I determined to

say nothing about the former to my wife, for she is a nervous, highly strung woman, and I had no wish that she would share the unpleasant impression which had been produced upon myself. I remarked to her, however, before I fell asleep, that the cottage was now occupied, to which she returned no reply.

“I am usually an extremely sound sleeper. It has been a standing jest in the family that nothing could ever wake me during the night. And yet somehow on that particular night, whether it may have been the slight excitement produced by my little adventure or not I know not, but I slept much more lightly than usual. Half in my dreams I was dimly conscious that something was going on in the room, and gradually became aware that my wife had dressed herself and was slipping on her mantle and her bonnet. My lips were parted to murmur out some sleepy words of surprise or remonstrance at this untimely preparation, when suddenly my half-opened eyes fell upon her face, illuminated by the candle-light, and astonishment held me dumb. She wore an expression such as I had never seen before – such as I should have thought her incapable of assuming. She was deadly pale and breathing fast, glancing furtively towards the bed as she fastened her mantle, to see if she had disturbed me. Then, thinking that I was still asleep, she slipped noiselessly from the room, and an instant later I heard a sharp creaking which could only come from the hinges of the front door. I sat up in bed and rapped my knuckles against the rail to make certain that I was truly awake. Then I took my watch from under the pillow. It was

three in the morning. What on this earth could my wife be doing out on the country road at three in the morning?

“I had sat for about twenty minutes turning the thing over in my mind and trying to find some possible explanation. The more I thought, the more extraordinary and inexplicable did it appear. I was still puzzling over it when I heard the door gently close again, and her footsteps coming up the stairs.

“ ‘Where in the world have you been, Effie?’ I asked as she entered.

“She gave a violent start and a kind of gasping cry when I spoke, and that cry and start troubled me more than all the rest, for there was something indescribably guilty about them. My wife had always been a woman of a frank, open nature, and it gave me a chill to see her slinking into her own room, and crying out and wincing when her own husband spoke to her.

“ ‘You awake, Jack!’ she cried, with a nervous laugh. ‘Why, I thought that nothing could awake you.’

“ ‘Where have you been?’ I asked, more sternly.

“ ‘I don’t wonder that you are surprised,’ said she, and I could see that her fingers were trembling as she undid the fastenings of her mantle. ‘Why, I never remember having done such a thing in my life before. The fact is that I felt as though I were choking, and had a perfect longing for a breath of fresh air. I really think that I should have fainted if I had not gone out. I stood at the door for a few minutes, and now I am quite myself again.’

“All the time that she was telling me this story she never once

looked in my direction, and her voice was quite unlike her usual tones. It was evident to me that she was saying what was false. I said nothing in reply, but turned my face to the wall, sick at heart, with my mind filled with a thousand venomous doubts and suspicions. What was it that my wife was concealing from me? Where had she been during that strange expedition? I felt that I should have no peace until I knew, and yet I shrank from asking her again after once she had told me what was false. All the rest of the night I tossed and tumbled, framing theory after theory, each more unlikely than the last.

“I should have gone to the City that day, but I was too disturbed in my mind to be able to pay attention to business matters. My wife seemed to be as upset as myself, and I could see from the little questioning glances which she kept shooting at me that she understood that I disbelieved her statement, and that she was at her wits’ end what to do. We hardly exchanged a word during breakfast, and immediately afterwards I went out for a walk, that I might think the matter out in the fresh morning air.

“I went as far as the Crystal Palace, spent an hour in the grounds, and was back in Norbury by one o’clock. It happened that my way took me past the cottage, and I stopped for an instant to look at the windows, and to see if I could catch a glimpse of the strange face which had looked out at me on the day before. As I stood there, imagine my surprise, Mr. Holmes, when the door suddenly opened and my wife walked out.

“I was struck dumb with astonishment at the sight of her; but

my emotions were nothing to those which showed themselves upon her face when our eyes met. She seemed for an instant to wish to shrink back inside the house again; and then, seeing how useless all concealment must be, she came forward, with a very white face and frightened eyes which belied the smile upon her lips.

“ ‘Ah, Jack,’ she said, ‘I have just been in to see if I can be of any assistance to our new neighbors. Why do you look at me like that, Jack? You are not angry with me?’

“ ‘So,’ said I, ‘this is where you went during the night.’

“ ‘What do you mean?’ she cried.

“ ‘You came here. I am sure of it. Who are these people, that you should visit them at such an hour?’

“ ‘I have not been here before.’

“ ‘How can you tell me what you know is false?’ I cried. ‘Your very voice changes as you speak. When have I ever had a secret from you? I shall enter that cottage, and I shall probe the matter to the bottom.’

“ ‘No, no, Jack, for God’s sake!’ she gasped, in uncontrollable emotion. Then, as I approached the door, she seized my sleeve and pulled me back with convulsive strength.

“ ‘I implore you not to do this, Jack,’ she cried. ‘I swear that I will tell you everything some day, but nothing but misery can come of it if you enter that cottage.’ Then, as I tried to shake her off, she clung to me in a frenzy of entreaty.

“ ‘Trust me, Jack!’ she cried. ‘Trust me only this once. You will

never have cause to regret it. You know that I would not have a secret from you if it were not for your own sake. Our whole lives are at stake in this. If you come home with me, all will be well. If you force your way into that cottage, all is over between us.’

“There was such earnestness, such despair, in her manner that her words arrested me, and I stood irresolute before the door.

“‘I will trust you on one condition, and on one condition only,’ said I at last. ‘It is that this mystery comes to an end from now. You are at liberty to preserve your secret, but you must promise me that there shall be no more nightly visits, no more doings which are kept from my knowledge. I am willing to forget those which are passed if you will promise that there shall be no more in the future.’

“‘I was sure that you would trust me,’ she cried, with a great sigh of relief. ‘It shall be just as you wish. Come away – oh, come away up to the house.’

“Still pulling at my sleeve, she led me away from the cottage. As we went I glanced back, and there was that yellow livid face watching us out of the upper window. What link could there be between that creature and my wife? Or how could the coarse, rough woman whom I had seen the day before be connected with her? It was a strange puzzle, and yet I knew that my mind could never know ease again until I had solved it.

“For two days after this I stayed at home, and my wife appeared to abide loyally by our engagement, for, as far as I know, she never stirred out of the house. On the third day,

however, I had ample evidence that her solemn promise was not enough to hold her back from this secret influence which drew her away from her husband and her duty.

“I had gone into town on that day, but I returned by the 2.40 instead of the 3.36, which is my usual train. As I entered the house the maid ran into the hall with a startled face.

“ ‘Where is your mistress?’ I asked.

“ ‘I think that she has gone out for a walk,’ she answered.

“My mind was instantly filled with suspicion. I rushed upstairs to make sure that she was not in the house. As I did so I happened to glance out of one of the upper windows, and saw the maid with whom I had just been speaking running across the field in the direction of the cottage. Then of course I saw exactly what it all meant. My wife had gone over there, and had asked the servant to call her if I should return. Tingling with anger, I rushed down and hurried across, determined to end the matter once and forever. I saw my wife and the maid hurrying back along the lane, but I did not stop to speak with them. In the cottage lay the secret which was casting a shadow over my life. I vowed that, come what might, it should be a secret no longer. I did not even knock when I reached it, but turned the handle and rushed into the passage.

“It was all still and quiet upon the ground floor. In the kitchen a kettle was singing on the fire, and a large black cat lay coiled up in the basket; but there was no sign of the woman whom I had seen before. I ran into the other room, but it was equally deserted. Then I rushed up the stairs, only to find two other rooms empty

and deserted at the top. There was no one at all in the whole house. The furniture and pictures were of the most common and vulgar description, save in the one chamber at the window of which I had seen the strange face. That was comfortable and elegant, and all my suspicions rose into a fierce bitter flame when I saw that on the mantelpiece stood a copy of a full-length photograph of my wife, which had been taken at my request only three months ago.

“I stayed long enough to make certain that the house was absolutely empty. Then I left it, feeling a weight at my heart such as I had never had before. My wife came out into the hall as I entered my house; but I was too hurt and angry to speak with her, and pushing past her, I made my way into my study. She followed me, however, before I could close the door.

“ ‘I am sorry that I broke my promise, Jack,’ said she; ‘but if you knew all the circumstances I am sure that you would forgive me.’

“ ‘Tell me everything, then,’ said I.

“ ‘I cannot, Jack, I cannot,’ she cried.

“ ‘Until you tell me who it is that has been living in that cottage, and who it is to whom you have given that photograph, there can never be any confidence between us,’ said I, and breaking away from her, I left the house. That was yesterday, Mr. Holmes, and I have not seen her since, nor do I know anything more about this strange business. It is the first shadow that has come between us, and it has so shaken me that I do not know what I should do for

the best. Suddenly this morning it occurred to me that you were the man to advise me, so I have hurried to you now, and I place myself unreservedly in your hands. If there is any point which I have not made clear, pray question me about it. But, above all, tell me quickly what I am to do, for this misery is more than I can bear.”

Holmes and I had listened with the utmost interest to this extraordinary statement, which had been delivered in the jerky, broken fashion of a man who is under the influence of extreme emotions. My companion sat silent for some time, with his chin upon his hand, lost in thought.

“Tell me,” said he at last, “could you swear that this was a man’s face which you saw at the window?”

“Each time that I saw it I was some distance away from it, so that it is impossible for me to say.”

“You appear, however, to have been disagreeably impressed by it.”

“It seemed to be of an unnatural color, and to have a strange rigidity about the features. When I approached, it vanished with a jerk.”

“How long is it since your wife asked you for a hundred pounds?”

“Nearly two months.”

“Have you ever seen a photograph of her first husband?”

“No; there was a great fire at Atlanta very shortly after his death, and all her papers were destroyed.”

“And yet she had a certificate of death. You say that you saw it.”

“Yes; she got a duplicate after the fire.”

“Did you ever meet anyone who knew her in America?”

“No.”

“Did she ever talk of revisiting the place?”

“No.”

“Or get letters from it?”

“No.”

“Thank you. I should like to think over the matter a little now. If the cottage is now permanently deserted we may have some difficulty. If, on the other hand, as I fancy is more likely, the inmates were warned of your coming, and left before you entered yesterday, then they may be back now, and we should clear it all up easily. Let me advise you, then, to return to Norbury, and to examine the windows of the cottage again. If you have reason to believe that it is inhabited, do not force your way in, but send a wire to my friend and me. We shall be with you within an hour of receiving it, and we shall then very soon get to the bottom of the business.”

“And if it is still empty?”

“In that case I shall come out tomorrow and talk it over with you. Goodby; and, above all, do not fret until you know that you really have a cause for it.”

“I am afraid that this is a bad business, Watson,” said my companion, as he returned after accompanying Mr. Grant Munro

to the door. "What do you make of it?"

"It had an ugly sound," I answered.

"Yes. There's blackmail in it, or I am much mistaken."

"And who is the blackmailer?"

"Well, it must be the creature who lives in the only comfortable room in the place, and has her photograph above his fireplace. Upon my word, Watson, there is something very attractive about that livid face at the window, and I would not have missed the case for worlds."

"You have a theory?"

"Yes, a provisional one. But I shall be surprised if it does not turn out to be correct. This woman's first husband is in that cottage."

"Why do you think so?"

"How else can we explain her frenzied anxiety that her second one should not enter it? The facts, as I read them, are something like this: This woman was married in America. Her husband developed some hateful qualities; or shall we say that he contracted some loathsome disease, and became a leper or an imbecile? She flies from him at last, returns to England, changes her name, and starts her life, as she thinks, afresh. She has been married three years, and believes that her position is quite secure, having shown her husband the death certificate of some man whose name she has assumed, when suddenly her whereabouts is discovered by her first husband; or, we may suppose, by some unscrupulous woman who has attached herself to the invalid.

They write to the wife, and threaten to come and expose her. She asks for a hundred pounds, and endeavors to buy them off. They come in spite of it, and when the husband mentions casually to the wife that there are new-comers in the cottage, she knows in some way that they are her pursuers. She waits until her husband is asleep, and then she rushes down to endeavor to persuade them to leave her in peace. Having no success, she goes again next morning, and her husband meets her, as he has told us, as she comes out. She promises him then not to go there again, but two days afterwards the hope of getting rid of those dreadful neighbors was too strong for her, and she made another attempt, taking down with her the photograph which had probably been demanded from her. In the midst of this interview the maid rushed in to say that the master had come home, on which the wife, knowing that he would come straight down to the cottage, hurried the inmates out at the back door, into the grove of fir-trees, probably, which was mentioned as standing near. In this way he found the place deserted. I shall be very much surprised, however, if it is still so when he reconnoitres it this evening. What do you think of my theory?"

"It is all surmise."

"But at least it covers all the facts. When new facts come to our knowledge which cannot be covered by it, it will be time enough to reconsider it. We can do nothing more until we have a message from our friend at Norbury."

But we had not a very long time to wait for that. It came just

as we had finished our tea. "The cottage is still tenanted," it said. "Have seen the face again at the window. Will meet the seven o'clock train, and will take no steps until you arrive."

He was waiting on the platform when we stepped out, and we could see in the light of the station lamps that he was very pale, and quivering with agitation.

"They are still there, Mr. Holmes," said he, laying his hand hard upon my friend's sleeve. "I saw lights in the cottage as I came down. We shall settle it now once and for all."

"What is your plan, then?" asked Holmes, as he walked down the dark tree-lined road.

"I am going to force my way in and see for myself who is in the house. I wish you both to be there as witnesses."

"You are quite determined to do this, in spite of your wife's warning that it is better that you should not solve the mystery?"

"Yes, I am determined."

"Well, I think that you are in the right. Any truth is better than indefinite doubt. We had better go up at once. Of course, legally, we are putting ourselves hopelessly in the wrong; but I think that it is worth it."

It was a very dark night, and a thin rain began to fall as we turned from the high road into a narrow lane, deeply rutted, with hedges on either side. Mr. Grant Munro pushed impatiently forward, however, and we stumbled after him as best we could.

"There are the lights of my house," he murmured, pointing to a glimmer among the trees. "And here is the cottage which I am

going to enter.”

We turned a corner in the lane as he spoke, and there was the building close beside us. a yellow bar falling across the black foreground showed that the door was not quite closed, and one window in the upper story was brightly illuminated. As we looked, we saw a dark blur moving across the blind.

“There is that creature!” cried Grant Munro. “You can see for yourselves that someone is there. Now follow me, and we shall soon know all.”

We approached the door; but suddenly a woman appeared out of the shadow and stood in the golden track of the lamp-light. I could not see her face in the darkness, but her arms were thrown out in an attitude of entreaty.

“For God’s sake, don’t Jack!” she cried. “I had a presentiment that you would come this evening. Think better of it, dear! Trust me again, and you will never have cause to regret it.”

“I have trusted you too long, Effie,” he cried, sternly. “Leave go of me! I must pass you. My friends and I are going to settle this matter once and forever!” He pushed her to one side, and we followed closely after him. As he threw the door open an old woman ran out in front of him and tried to bar his passage, but he thrust her back, and an instant afterwards we were all upon the stairs. Grant Munro rushed into the lighted room at the top, and we entered at his heels.

It was a cosey, well-furnished apartment, with two candles burning upon the table and two upon the mantelpiece. In the

corner, stooping over a desk, there sat what appeared to be a little girl. Her face was turned away as we entered, but we could see that she was dressed in a red frock, and that she had long white gloves on. As she whisked round to us, I gave a cry of surprise and horror. The face which she turned towards us was of the strangest livid tint, and the features were absolutely devoid of any expression. An instant later the mystery was explained. Holmes, with a laugh, passed his hand behind the child's ear, a mask peeled off from her countenance, and there was a little coal black negress, with all her white teeth flashing in amusement at our amazed faces. I burst out laughing, out of sympathy with her merriment; but Grant Munro stood staring, with his hand clutching his throat.

“My God!” he cried. “What can be the meaning of this?”

“I will tell you the meaning of it,” cried the lady, sweeping into the room with a proud, set face. “You have forced me, against my own judgment, to tell you, and now we must both make the best of it. My husband died at Atlanta. My child survived.”

“Your child?”

She drew a large silver locket from her bosom. “You have never seen this open.”

“I understood that it did not open.”

She touched a spring, and the front hinged back. There was a portrait within of a man strikingly handsome and intelligent-looking, but bearing unmistakable signs upon his features of his African descent.

“That is John Hebron, of Atlanta,” said the lady, “and a nobler man never walked the earth. I cut myself off from my race in order to wed him, but never once while he lived did I for an instant regret it. It was our misfortune that our only child took after his people rather than mine. It is often so in such matches, and little Lucy is darker far than ever her father was. But dark or fair, she is my own dear little girlie, and her mother’s pet.” The little creature ran across at the words and nestled up against the lady’s dress. “When I left her in America,” she continued, “it was only because her health was weak, and the change might have done her harm. She was given to the care of a faithful Scotch woman who had once been our servant. Never for an instant did I dream of disowning her as my child. But when chance threw you in my way, Jack, and I learned to love you, I feared to tell you about my child. God forgive me, I feared that I should lose you, and I had not the courage to tell you. I had to choose between you, and in my weakness I turned away from my own little girl. For three years I have kept her existence a secret from you, but I heard from the nurse, and I knew that all was well with her. At last, however, there came an overwhelming desire to see the child once more. I struggled against it, but in vain. Though I knew the danger, I determined to have the child over, if it were but for a few weeks. I sent a hundred pounds to the nurse, and I gave her instructions about this cottage, so that she might come as a neighbor, without my appearing to be in any way connected with her. I pushed my precautions so far as to order her to keep

the child in the house during the daytime, and to cover up her little face and hands so that even those who might see her at the window should not gossip about there being a black child in the neighborhood. If I had been less cautious I might have been more wise, but I was half crazy with fear that you should learn the truth.

“It was you who told me first that the cottage was occupied. I should have waited for the morning, but I could not sleep for excitement, and so at last I slipped out, knowing how difficult it is to awake you. But you saw me go, and that was the beginning of my troubles. Next day you had my secret at your mercy, but you nobly refrained from pursuing your advantage. Three days later, however, the nurse and child only just escaped from the back door as you rushed in at the front one. And now to-night you at last know all, and I ask you what is to become of us, my child and me?” She clasped her hands and waited for an answer.

It was a long ten minutes before Grant Munro broke the silence, and when his answer came it was one of which I love to think. He lifted the little child, kissed her, and then, still carrying her, he held his other hand out to his wife and turned towards the door.

“We can talk it over more comfortably at home,” said he. “I am not a very good man, Effie, but I think that I am a better one than you have given me credit for being.”

Holmes and I followed them down the lane, and my friend plucked at my sleeve as we came out.

“I think,” said he, “that we shall be of more use in London

than in Norbury.”

Not another word did he say of the case until late that night, when he was turning away, with his lighted candle, for his bedroom.

“Watson,” said he, “if it should ever strike you that I am getting a little over-confident in my powers, or giving less pains to a case than it deserves, kindly whisper ‘Norbury’ in my ear, and I shall be infinitely obliged to you.”

Пригоди зі Золотим пенсне

Нотатки про нашу працю 1894 року помістилися аж у три важких томи. Мушу зізнатися, що мені важко вибрати з цієї величезної маси матеріалів випадки, які були б цікавими самі собою, але б водночас якнайяскравіше викривали своєрідний талант мого приятеля. Я нерішуче гортаю сторінки своїх записів. Ось жахливий випадок про червону п'явку, що викликає почуття відрази, а ось страшна смерть банкіра Кросбі. Того року сталася й трагедія в Едлтоні та незвичайна знахідка в старовинному кургані. Скандальна справа про спадщину Сміт-Мортімера також відбулася тоді ж, як і вистеження та затримання Гарета, бульварного вбивці, за що Голмс отримав вдячного листа від президента Франції та орден Почесного легіону. Всі ці випадки заслуговують уваги читачів, але загалом мені здається, жоден із них не є настільки цікавим, як випадок у Йокслі-Олд-плейс. Маю на увазі не лише трагічну смерть молодого Віллоубі Сміта, але й наступні події, які показали мотиви злочину під напрочуд незвичайним кутом.

Одного вечора наприкінці листопада (погода була огидна, справжня буря) ми сиділи разом із Голмсом у нашій вітальні на Бейкер-стрит. Я заглибився в найновіше дослідження з хірургії, а Шерлок намагався прочитати залишки первинно-

го тексту на палімпсесті¹ за допомогою потужної лупи. Ми мовчали, оскільки кожен із нас був із головою занурений у свою справу. Дощ люто періщив у шибки, а вітер із завиванням пролітав по Бейкер-стрит. Дивно, чи не так? Ми перебували в самому центрі міста, і творіння рук людських оточували нас із усіх боків на добрі десять миль, і водночас ми перебували в полоні стихії, для якої весь Лондон – не більш, ніж горбочки крота в чистому полі. Я підійшов до вікна й задивився на порожню вулицю. То тут, то там дрібнилися вогні вуличних ліхтарів у калюжах на бруківці та тротуарі. Самотній кеб виїхав із Оксфорд-стрит, колеса його плюскали по калюжах.

– Авжеж, Ватсоне, як добре, що такого вечора нам не треба виходити, – зауважив Голмс, відклавши лупу та згортаючи стародавній рукопис. – На сьогодні годі. Від цієї роботи дуже втомлюються очі. Наскільки я зміг розібрати, це всього лише монастирські рахунки з другої половини XV століття. Стривайте! А це що означає? – останні слова він промовив, коли крізь виття вітру ми почули тупіт копит, а потім скрегіт колеса об край тротуару. Мабуть, кеб, який я побачив через вікно, зупинився біля дверей нашого будинку.

– Що йому потрібно? – здивувався я, побачивши, як хтось виходить із кебу.

– Що йому потрібно? Хоче бачити нас. А нам, мій бідний

---

¹ *Палімпсест* – пергамент, на якому стерли первісний текст, а поверх нього написали новий.

Ватсоне, доведеться одягати плащі, шалики, калоші й усе, що вигадала людина на випадок негоди. Стривайте! Кеб їде! Тоді ще є надія. Якби він хотів, щоб ми поїхали з ним, не став би відпускати кеб. Доведеться вам відчинити двері, адже всі порядні люди вже давно сплять.

Світло лампи в передпокої впало на обличчя нашого опівнічного гостя. І я одразу його впізнав. Це був Стенлі Гопкінс, молодий, перспективний детектив, службовою кар'єрою ко-трого Голмс дуже цікавився.

– Він удома? – перепитав Гопкінс.

– Підіймайтеся, мій любий сер, – почувся згори голос Шерлока. – Сподіваюся, ви не потягнете нас кудись у таку ніч.

Гість піднявся нагору. У світлі лампи його плащ виблискував, як мокра луска. Поки Голмс ворушив дрова в каміні, я допомагав детективу роздягатися.

– Ходіть-но сюди, любий Гопкінсе, і погрійтеся біля вогню, – запросив Шерлок. – Ось сигара, а в нашого доктора є чудовий еліксир із гарячої води та цитрини. Такої ночі немає кращих ліків. Щось дуже важливе вигнало вас із дому в таку негоду, правда?

– Ви не помилилися, містере Голмс. Який я мав сьогодні день! Ви читали останні новини про йокслійську справу?

– Останні новини, які я сьогодні читав, походять із XV століття.

– Ну, це нічого. Повідомлення складається лише з одно-

го абзацу, та й у ньому все перебрехали так, що ви нічого не втратили. Маю вам повідомити, що я не сидів, склавши руки. Йокслі міститься в Кенті, за сім миль від Четема й за три милі від залізниці. Я отримав телеграму о третій п'ятнадцять, був у Йокслі о п'ятій, провів слідство, приїхав останнім потягом до Лондона й зі станції Черінг-Кросс попрямував просто до вас.

– З чого я можу зробити висновок, що ви не все зрозуміли в цій справі.

– Не все? Та я нічого не зрозумів. Такої заплутаної справи ніколи не мав, спочатку я подумав, що вона зовсім простенька, і я її легко розплутаю. Немає мотиву злочину, містере Голмс. Ось що не дає мені спокою: немає мотиву! Людину вбили, цього заперечувати не можна, але не можу збагнути, хто міг бажати жертві смерті.

Голмс закурив і відкинувся в кріслі.

– Розкажіть, – запропонував він.

– Усі факти я вивчив досконально, – почав Стенлі Гопкінс, – але хотів би зрозуміти, що вони означають. Кілька років тому той замський будинок, Йокслі-Олд-плейс, орендував один чоловік, котрий назвався професором Коремом. Він дуже хворий. Тому лежить у ліжку або шкутильгає з паличкою своїм помешканням, часом садівник возить його у візочку парком. Сусідам він подобається, вони його навідують, професора вважають авторитетним фахівцем. Слуг небагато – літня економка місіс Маркер і служниця Сью-

зен Терлтон. Вони жили в обійсті з того часу, як професор оселився там, і репутацію мають бездоганну. Професор пише якусь вчену працю. Десь рік тому він вирішив, що йому потрібен секретар. Перші два секретарі не впоралися, але третій, містер Віллоубі Сміт, юнак, котрий тільки-но закінчив університет, виявився саме тим, про кого професор мріяв. Вранці він записував те, що йому диктував професор, а ввечері підбирав матеріал, потрібний для роботи наступного дня. Той Сміт не викликав жодних підозр: ні коли вчився в Аппінгемі, ні в Кембриджі. Я бачив характеристики, з яких випливає, що він завжди був ввічливим, спокійним, старанним студентом, у котрого зовсім не було недоліків. І ось цього ранку цей юнак гине в кабінеті професора за обставин, які однозначно вказують на вбивство.

Гопкінс замовк. Вітер гудів, і шибки жалібно деренчали під його натиском. Голмс і я також підсунулися ближче до вогню, слухаючи цікаву оповідку молодого детектива, яку він викладав неквапливо та послідовно.

– Обшукайте всю Англію, – продовжував він, – але не знайдете приязнішого гурту людей, відгородженого від будь-яких зовнішніх чинників. Тижнями ніхто з них не виходив за ворота. Професор занурений у свою роботу, і нічого більше для нього не існує. Молодий Сміт не знав нікого з сусідів, і спосіб його життя мало чим відрізнявся від розміреного життя професора. У жінок немає жодних справ за межами оселі. Мортімер, котрий возив професора у візочку пар-

ком, – старий вояк на пенсії, ветеран Кримської війни, чоловік із бездоганною репутацією. Він живе не в самому будинку, а в трикімнатному котеджі з іншого боку парку. Більше в садибі не було нікого. Варто, однак, додати, що за сто ярдів від брами парку проходить Лондонське шосе на Четем. Ворота зачиняються на клямку, і сторонньому, звісно, неважко проникнути до парку.

Тепер дозвольте мені повторити свідчення Сьюзен Терлтон, оскільки вона єдина, хто може розказати щось певне про цю історію. Десь після сьомої, коли професор усе ще був у ліжку (у негоду він лише зрідка вставав до дванадцятої), вона вішала фіранки в спальні нагорі, вікна якої розміщені по фасаду. Покоївка займалася на кухні якимось своїми справами. Сміт працював у своїй кімнаті нагорі; служниця чула, як він ішов коридором і спустився до кабінету, який розташований якраз під спальнею, де вона вішала фіранки. Служниця впевнена, що це був містер Сміт, оскільки добре розпізнає його швидко, рішучу ходу. Вона не чула, як двері кабінету зачинилися, але приблизно за хвилину вниз, у кабінеті, пролунав жахливий крик. Це був хрипкий, несамовитий вереск, такий дивний і неприродний, що було незрозуміло, хто лементує: чоловік чи жінка. Одразу почувся глухий удар тіла об підлогу – такий сильний, що затремтів увесь будинок, а потім настала тиша. Якусь мить служниця не могла ворухнутися від жаху, але потім опритомніла й прожогом кинулася вниз сходами. Відчинила двері кабінету. Молодий

Сміт лежав розпростертий на підлозі. Спершу вона не помітила нічого особливого. Спробувала підняти його й раптом побачила кров, що тече з рани на шії нижче потилиці. Рана була дуже дрібна, але глибока, можливо, зачепили сонну артерію. Поруч на килимі лежало й знаряддя злочину: ніж із руків'ям зі слонової кістки та негнучким лезом для зрізання воскових печаток – такі часто прикрашають старовинні набори для письма. Один із подібних постійно стояв на столі професора.

Служниця вирішила, що Сміт мрець, але коли облила йому обличчя водою з карафки, той на мить розплющив очі. «Професоре, – пробурмотів він, – це була вона». Служниця готова присягнутися, що це його точні слова. Нещасний відчайдушно намагався сказати ще щось, навіть підняв праву руку. Але вона відразу впала, і нещасний більше не ворухнувся.

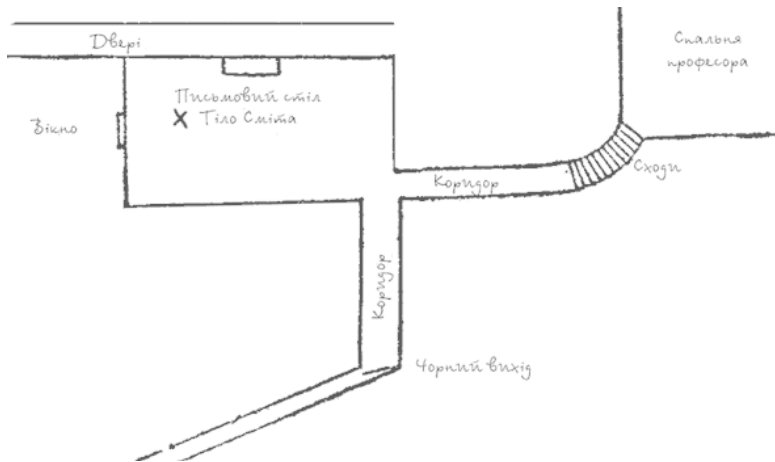
Потім до покою вбігла економка. Але останніх слів Сміта вона не чула. Залишивши біля тіла Сьюзен, економка поквипилася до професора. Той сидів у ліжку. Був страшенно схвильований, бо також почув крик і зрозумів, що в будинку сталося якесь нещастя. Місіс Маркер готова засвідчити під присягою, що професор був у нічній піжамі, та він і не міг одягнутися без Мортімера, котрому звеліли прийти о дванадцятій. Професор заявив, що чув крик десь у глибині будинку, і це все, що він знає. Натомість і гадки не має, як пояснити слова секретаря: «Професоре, це була вона». Ймо-

вірно, це було марення. На думку професора, Сміт ворогів не мав, і в нього й гадки немає, якими можуть бути мотиви вбивства. Передусім професор послав садівника Мортімера за поліцією. А потім констебль закликав мене. Нічого в будинку не чіпали, поки не приїхав я, і суворо попередили, щоб ніхто не топтав стежки, що ведуть до дому. Таким чином, містере Голмс, випала чудова нагода застосувати на практиці ваші теорії. Для цього нічого не бракує.

– Крім Шерлока Голмса, – додав мій товариш дещо уїдливо. – Гаразд, а тепер послухаємо, що там зробили ви.

– Насамперед, містере Голмс, прошу поглянути на план розташування кімнат. Зможете собі уявити, де розташований кабінет професора й інші кімнати, і вам буде легше стежити за моєю розповіддю.

Він розгорнув мапу й розстелив її на колінах Голмса. Я встав позаду Шерлока й також зосередився на документі.

– Це, звісно, схема, я намалював лише важливе для справи. Решту ви побачите самі пізніше. Припустімо, що вбивця проник у будинок ззовні. Але яким чином? Певна річ, він пройшов крізь парк алеєю й проник у будинок із чорного ходу, звідки легко потрапити в кабінет. Будь-який інший шлях надто складний. Утекти злочинець міг лише тим самим шляхом, оскільки два інших можливих шляхи відступу були відрізані. Один – Сьюзен, вона бігла на галас сходами. Інший веде в спальню професора. Природно, що всю увагу я звернув на алею в парку. Незадовго до цього йшов дощ, земля розмокла, і сліди на ній мали б виднітися цілком чітко.

Я оглянув стежку й збагнув, що маю справу з обережним і досвідченим злочинцем. Жодних слідів на алеї не виявило-

ся! Зате хтось пройшов газоном, щоб не залишити слідів, на землі чітких відбитків також не було, але трава прим'ялася, отже, там таки хтось ішов. Це міг бути лише вбивця: ні садівник, та й узагалі ніхто зі слуг не ходили вранці в цьому місці, а вночі лив дощ.

– Хвильку, – перервав його Голмс. – А куди веде ця алея?

– На шосе.

– Скільки треба йти нею, щоб вийти на шосе?

– Ярдів сто.

– Припустімо, біля самих воріт на цій алеї були сліди. Ви впевнені, що помітили б їх?

– На жаль, у цьому місці алея вимощена цеглою.

– Ну, а на шосе?

– І на шосе немає слідів. Воно все вкрите калюжами.

– Отакої! А скажіть, якщо дослідити сліди на траві, людина йшла до будинку чи від нього?

– Цього не можу сказати. У слідів не було якихось певних обрисів.

– Сліди великої ноги чи маленької?

– Також не можу сказати.

Голмс цокнув язиком, обличчя показувало, що він невдоволений.

– Дощ усе ще періщить, і вітер не затихає, – сказав він. – Розшифрувати сліди, можливо, буде важче, ніж стародавній рукопис! Ну що ж, нічого не вдієш. Отже, Гопкінсе, ви виявили, що нічого не виявили. Що ж ви після цього зробили?

– Не вважаю, що нічого не виявив, містере Голмс. По-перше, я з'ясував, що хтось проник до будинку ззовні. Пізніше дослідив підлогу коридору. На ній лежить кокосова циновка, на якій немає жодних слідів. Потім подався до кабінету. Меблів у ньому майже немає, якщо не брати до уваги величезного письмового столу зі секретером. Бічні шухляди секретера були висунені, середня ж – замкнена на ключ. Бічні шухляди, мабуть, ніколи не замикалися, і в них не було нічого цінного. У середній шухляді зберігали важливі папери, але вони залишилися на місці. Професор запевнив мене, що нічого не зникло. Ясно, що метою злочину був не грабунок. Потім я оглянув тіло вбитого. Воно лежало дещо лівіше від письмового столу – погляньте на моє креслення. Рана на правому боці шиї завдана ззаду. Ясно, що він не міг вчинити таке сам.

– Якщо лишень не впав на ніж, – втрутився Голмс.

– Саме так. Мені це також спало на думку. Але ніж лежав на відстані кількох футів від тіла. Отже, жертва на ніж не падала. Потім зверніть увагу на останні слова убитого. І, нарешті, у його правій руці був затиснутий дуже важливий матеріальний доказ.

Гопкінс витягнув із кишені паперовий пакетик. Він розгорнув його та витягнув пенсне в золотій оправі. З одного боку до нього була прикріплена подвійна чорна шовкова шворка. Обидва її кінці були обірвані.

– У Сміта був стовідсотковий зір, – зазначив Гопкінс. –

Отже, він зірвав це пенсне з обличчя вбивці.

Шерлок Голмс узяв пенсне й дуже ретельно його оглянув. Потім він насунув пенсне собі на ніс, спробував читати, підійшов до вікна й роздивився найближчі споруди, потім зняв пенсне та знову ретельно його оглянув, тримаючи близько від лампи, задоволено всміхнувся, сів за стіл і написав кілька рядків на клаптику паперу, який простягнув Гопкінсу.

– Ось найкраще, що можу зробити для вас, – сказав він. – Це, сподіваюся, допоможе.

Здивований детектив прочитав записку вголос:

– «Шукаємо леді, добре одягнену, котра проживає в респектабельному будинку або помешканні. У неї товстий, м'ясистий ніс і близько посажені очі. Вона морщить чоло, короткозоро мружиться, і, ймовірно, має сутулі плечі. Є інформація, що впродовж кількох останніх місяців вона щонайменше двічі зверталася до оптики. Оскільки в її пенсне дуже потужні скельця, а оптиків не так уже й багато, розшукати її буде неважко».

Помітивши на наших обличчях подив, Голмс усміхнувся.

– Все це дуже просто, – сказав він. – Важко знайти предмет, який дозволяв би зробити більше висновків, ніж окуляри або пенсне, особливо з такими нетиповими скельцями. Звідки я зробив висновок, що пенсне належить жінці? Зверніть увагу, яка витончена робота. Крім цього, я пам'ятав слова убитого. Що ж стосується її респектабельності й одежі,

то й це не таємниця: справа дорога, із чистого золота, і важко собі уявити, щоб леді, котра носила таке пенсне, була б менш вишуканою в усьому іншому. Одягніть пенсне, і побачите, що воно не триматиметься на вашому носі. Отже, він у цієї жінки доволі широкий. Такий ніс – зазвичай короткий, м'ясистий, хоча є цілий ряд винятків, ось чому я не наполягаю на цій подробиці в своєму описі. Мое обличчя достатньо вузьке, однак, одягаючи пенсне, я бачу, що мої очі розставлені ширше, ніж скельця. Іншими словами, очі в цієї місіс посаджені доволі близько. Зверніть увагу, Ватсоне, що скельця увігнуті та надзвичайно потужні. Коли жінка так погано бачить, це неодмінно мусить позначитися на її зовнішності. Маю на увазі зморшки на чолі, звичку жмуритися, сутулі плечі.

– Розумію, – сказав я. – А чому ви вирішили, що леді двічі відвідувала оптику?

Голмс узяв пенсне.

– Зверніть увагу, що затискачі вкриті корком із внутрішнього боку, аби менше тиснути на шкіру. Одна коркова прокладка блідіша та трішки стерта, інша ж зовсім нова. Вочевидь, що нову одягнули нещодавно. Але й стара прокладка одягнена всього кілька місяців тому. Оскільки обидві прокладки ідентичні, роблю висновок, що жінка двічі ремонтувала пенсне в одному й тому ж місці.

– Дивна річ! – вигукнув Гопкінс. – Хто б міг подумати, що всі ці дані були в моїх руках, а я ні про що не здогадався!

Правда, я таки мав намір обійти лондонських оптиків.

– Обійдіть обов’язково. А зараз розкажіть, що ще знаєте про цю справу.

– Більше нічого, містере Голмс. Тепер мені здається, що ви знаєте не менше за мене, а може, й навіть більше! Ми з’ясовували, чи не з’являвся якийсь незнайомец на станції або на найближчих дорогах. Ніхто наче не показувався. Що мене остаточно збиває з пантелику – це цілковита відсутність мотивів злочину. Навіть натяку немає!

– У цьому не можу вам допомогти! Але гадаю, ви воліли б, аби ми завтра вирушили з вами на місце злочину.

– Якщо вам це буде не дуже важко, містере Голмс. О шостій годині ранку від вокзалу Черінг-Кросс відходить потяг до Четема, і нам треба бути в Йокслі десь по восьмій.

– Гаразд, поїдемо цим потягом. У вашої справи є певні цікаві подробиці, і мені хотілося б вивчити її ґрунтовніше. Але зараз уже за північ, а нам треба хоч кілька годин поспати. Я вас влаштую ось на цьому дивані перед каміном. Вранці на спиртівці зварю кави, і рушимо в дорогу.

Вранці вітер вщух. Сонце підіймалося над похмурими болотами в заплавах Темзи, але не гріло. Сумні простори річки назавжди ототожнюються в моїй пам’яті з переслідуванням жителя Андаманських островів на самих початках нашої співпраці. Після довгої та стомлюючої подорожі ми вийшли на маленькій станції за кілька миль від Четема. Поки

запрягали коня в місцевому заїзді, ми нашвидкуруч поснідали, тож з'явившись у Йокслі, відразу ж взялися за справу. Полісмен зустрів нас біля воріт парку.

– Ну як, Вілсоне, новини є?

– Ніяких, сер.

– Бачили якихось невідомих?

– Ні, сер. Поліція впевнена, що вчора ніхто не приїжджав сюди та не відїжджав.

– Обійшли всі готелі та заїзди?

– Атож, сер. І не виявили нікого, кого можна було б запідозрити.

– Врешті-решт звідси до Чатема можна дійти пішки. Невідомий міг сховатися там або сісти на потяг непоміченим. А ось і та сама алея, про яку я вам казав, містере Голмс. Упевнений, що вчора слідів на ній не було.

– А з якого боку помітили сліди на траві?

– Ось із цього, сер. Бачите вузьку смужку трави між алеєю та грядкою квітів? Зараз слідів не бачу, але вчора вони були чітко помітні.

– Авжеж, тут справді хтось ходив, – підтвердив Голмс, нахиляючись і розглядаючи траву. – Наша леді ступала дуже обережно, чи не так? Якби вона оступилася в той чи інший бік, сліди залишилися б і на алеї, і на м'якій грядці з квітами, де вони були б ще помітнішими.

– Аякже, сер, жінка має сталеві нерви!

Я помітив, як обличчя Голмса напружилось.

– Кажете, що вона повернулася тим самим шляхом?

– Звісно, сер, іншого шляху немає.

– Тобто цією самою смужкою трави?

– А як інакше, містере Голмс?

– Гм! Чудово! Справжній подвиг! Ну, гаразд, із алеєю все.

Ходімо далі. Ця хвіртка зазвичай відчинена? Отже, не довелось докладати зусиль, аби проникнути в парк. Ясно, що вбивство вона не планувала. Інакше прихопила б із собою якусь зброю, а не скористалася б ножем із письмового столу. Вона пройшла цим коридором, не залишивши слідів на роґожі. Потім увійшла в кабінет. Як довго пробула в кабінеті? Знати цього ми не можемо.

– Вона пробула там кілька хвилин, сер. Я забув сказати, що місіс Маркер прибирала в кабінеті приблизно за чверть години до того, що сталося. Так вона каже.

– Отже, не більше чверті години. Відтак наша леді входить до покою. Йде до столу. Що вона хоче? У бічних шухлядах їй, либонь, нічого не треба. Інакше вони були б замкнені. Отже, її цікавить середня шухляда. Ага! А це що за подряпина? Ватсоне, запаліть, будь ласка, сірника. Що ж ви нічого мені про це не сказали, Гопкінсе?

Слід, який ми побачили, починався на бронзовій прикрасі навколо щілини для ключа праворуч, а потім тягнувся приблизно на чотири дюйми по лакованому дереву.

– Я помітив цю подряпину, містере Голмс. Але навколо щілин для ключа завжди є подряпини.

– Ця подряпина зроблена недавно, зовсім нещодавно. Подивіться, як виблискує бронза. Стара подряпина швидко б потьмяніла та була б такого ж кольору, як і вся бронзова поверхня. Погляньте на подряпину крізь лупу. Як свіжозорана земля з обидвох боків борозни. А де місіс Маркер?

Літня жінка з втомленим, сумним обличчям увійшла в кімнату.

– Ви витирали тут пилюку вчора вранці?

– Авжеж, сер.

– Бачили цю подряпину?

– Ні, сер, не бачила.

– Звісно, ні. Якби подряпина була тоді, коли ви витирали пилюку, то ганчірка скинула б ось ці крихти лаку. У кого є ключ від секретера?

– Професор тримає ключ на своєму ланцюжку від годинника.

– Ключ простий?

– Ні, сер, фігурний.

– Дуже добре. Можете йти, місіс Маркер. Так, справа прояснюється. Наша відвідувачка входить до кімнати, йде до середньої шухляди, відмикає її або принаймні намагається відімкнути. А в цей час з'являється молодий Сміт. Вона витягує ключ із таким поспіхом, що залишає глибоку подряпину. Він хоче затримати її, а вона, схопивши перше, що трапилося під руку (а цим предметом виявився той ніжик), б'є Сміта, той падає навznak, і вона втікає, можливо, затиснув-

ши в іншій руці те, заради чого сюди прийшла. Служниця Сьюзен тут є? Як вважаєте, Сьюзен, міг хтось вислизнути крізь ці двері після того, як ви почули крик?

– Ні, сер, ніхто не міг. Я бігла сходами й побачила б, якби хтось був у коридорі. Крім того, ці двері взагалі не відчинялися: бо коли відчиняються, то скриплять.

– Отож жінка не могла втекти тим самим шляхом, яким прийшла. Цей коридор веде до спальні професора? З нього немає виходу назовні?

– Ні, сер.

– А тепер ходімо знайомитися з професором. Зверніть увагу, Гопкінсе! На підлозі коридору до кабінету професора лежить така сама кокосова циновка. Це дуже важливо, запам'ятайте!

– Важливо?

– Хіба ви не бачите, який тут зв'язок? Втім, можливо, я й помиляюся. Хоча... Ну, гаразд, представте мене професору.

Ми пішли коридором. Він був приблизно такої самої довжини, як і той, двері якого виходили в сад. Наприкінці коридору було кілька сходинок, після них – двері. Наш супутник постукав, і ми увійшли в спальню професора.

Кімната була великою, стіни суцільно заставлені книжковими полицями, частина книжок лежала на підлозі, по кутах та уздовж полиць. Ліжко стояло посередині. Господар будинку напівлежав-напівсидів у подушках. Його обличчя мене вразило: худе, з орлиним носом, пронизливими чорни-

ми очима, які наче причаїлися в глибоких орбітах під густими, навислими бровами. Його волосся та борода були зовсім сиві, якщо не брати до уваги певної нехарактерної жовтизни навколо рота. З гущі сивого волосся стирчала цигарка, і в кімнаті було важко дихати від густого тютюнового диму. Коли він простягнув руку Голмсу, я помітив, що пальці в стариганя також жовті від нікотину.

– Ви курите, містере Голмс? – спитав професор. Він говорив, ретельно добираючи слова, і в його мові відчувався якийсь дивний акцент. – Прошу, не соромтеся. А ви, сер? Рекомендую вам ці цигарки. Їх зумисне набивають для мене в Александрії. Висилають тисячу штук одразу, і, на жаль, кожні два тижні доводиться замовляти нову партію. Кепсько, сер, дуже зле. Але в старого занадто мало задоволень. Тютюн і робота. Ось і все, що мені залишилося в житті.

Голмс закурив. Очі його непомітно вивчали кімнату.

– Авжеж, тютюн і робота. А тепер знову лише тютюн, – гірко зітхнув господар. – Який жахливий випадок перервав мою роботу! Хто міг передбачити настільки жахливий злочин? Такий гідний юнак. Після кількох місяців навчання він став чудовим помічником. Що думаєте про всю цю справу, містере Голмс?

– Поки що важко щось сказати.

– Було б добре, якби ви пролили трохи світла на цю темну справу. Для старого книжкового хробака та ще й хворого це справжній удар. Мені здається, що я втратив здатність ми-

слити. Але ви людина справи, людина дії. Для вас це звичайна, буденна робота. Ви зберігаєте незворушність при будь-якій катастрофі. Нам пощастило, що саме ви взяли за розслідування.

Поки професор говорив, Голмс ходив туди й сюди кімнатою. Я помітив, що він курив одну цигарку за іншою. Мабуть, він поділяв пристрасть нашого господаря до тютюну, присланого з Александрії.

– Звичайно, сер, це жахливий удар, – продовжив професор. – Ось там, на маленькому столику, лежить купа паперів, це мій *magnum opus*². Аналіз документів, знайдених у коптських монастирях Сирії та Єгипту. Це дуже серйозне дослідження основ знову відкритої релігії. Моє здоров'я таке кепське, що й не знаю, чи зможу закінчити мою працю без помічника, котрого так несподівано позбувся. Ой-ой-ой, містере Голмс! Та ви, бачу, ще запекліший курець, ніж я!

Голмс усміхнувся:

– Атож, я розуміюся на тютюні, – сказав він і взяв четверту цигарку зі скриньки та припалив її від недопалку попередньої. – Не докучатиму вам розпитуваннями, професоре Корем, оскільки ви були в ліжку на момент злочину і, природно, не можете нічого про нього знати. Я лише задам вам одне запитання: як гадаєте, що мав на увазі нещасний, коли сказав: «Професоре, це була вона»?

Вчений похитав головою.

---

² *Magnum opus* (лат.) – велика робота.

– Сьюзен – сільське дівчисько, – сказав він. – А ви знаєте, наскільки недоумкуватий простолюд. Гадаю, що бідолаха пробурмотів щось невиразне в маренні, а вона уявила казна-що.

– Розумію. А ви самі ніяк не можете пояснити цю трагедію?

– Можливо, нещасний випадок. А, може, кажу це тільки між нами, і самогубство. У молоді завжди є якісь таємні пристрасті, наприклад, нещасне кохання, про яке ми нічого не знали. Й ось він наклав на себе руки. Це більше схоже на правду, ніж убивство.

– Ну, а пенсне?

– Пенсне? А, звісно, пенсне! На жаль, я всього лише науковець, людина, котра ширяє в захмарних висотах. І я нічого не тямлю в практичному житті. Але погодьтеся, мій друже, що запорукою любові можуть бути хіба старовинні предмети. Беріть, беріть іще. Радий, що вам засмакували ці цигарки. Так от: віяло, або рукавичка, або пенсне – хтозна, що може стискати в останню мить рука самогубці. Ось цей джентльмен розповідає про сліди на траві. Але врешті-решт він може й помилятися. Що ж стосується ножа, то він міг відлетіти вбік, коли нещасний юнак впав горілиць. Можливо, я міркую про справу, як дитина, але мені здається, що Віллоубі Сміт сам вкоротив собі віку.

Ця теорія, здається, справила на Голмса враження, і він продовжував крокувати кімнатою, занурений у свої думки,

курячи одну цигарку за іншою.

– Скажіть, професоре Корем, – озвався він нарешті, – а що ви тримаєте в середній шухляді вашого секретера?

– Нічого такого, що могло б зацікавити злодія. Сімейні папери, листи від моєї бідної дружини, дипломи тих університетів, які удостоїли мене цієї честі. Ось ключ. Самі переконайтеся.

Голмс узяв ключа й зиркнув на професора. Потім повернув ключа назад.

– Дякую, але зараз це не має значення, – сказав він. – З вашого дозволу я піду в сад і все обміркую на дозвіллі. У вашій теорії самогубства щось є. Тому вибачте нам за вторгнення, професоре Корем. Обіцяю, що наразі не турбуватиму вас. Ми зайдемо десь о другій годині, після другого сніданку, якщо дозволите, і я розповім про все, що сталося за цей час.

Голмс здавався чимось дуже засмучений і довго мовчки ходив алеєю саду.

– Знайшли нитку? – спитав я його нарешті.

– Все залежить від тих цигарок, які я курих, – сказав він. – Можливо, я й на хибному шляху. Але попіл покаже.

– Мій любий Голмсе, – вигукнув я, – як же попіл...

– Самі побачите. Якщо я помилюся, нічого страшного не станеться. Підемо лінією пенсне. Я люблю скоротити шлях у будь-якому розслідуванні, якщо це можливо... А ось і наша люба місіс Маркер. Поговоримо з нею п'ять хвилин, може, дізнаємося ще щось.

Я вже, здається, згадував, що Голмс умів здобути прихильність жінки своєї ввічливістю в одну мить. Не минуло й двох хвилин, як у них виникла жвава бесіда, наче вони знали один одного багато років.

– Так, містере Голмс, маєте рацію, сер. Курить він до неможливості. Весь день, а іноді й усю ніч, сер. Прийдеш, бувало, вранці до його покою – справжній лондонський туман, сер. Бідний містер Сміт, він також кутив, але зовсім не так, як професор. А що стосується здоров'я господаря, то я навіть не знаю, стає воно кращим чи гіршим від такого куріння.

– У будь-якому разі, апетит напевно відбиває, еге ж?

– Я б так не сказала, сер.

– Мабуть, професор дуже мало їсть?

– Як коли, сер. По-різному.

– Б'юсь об заклад, сьогодні він не снідав. І другий сніданок не зможе з'їсти після такого куріння.

– Помиляєтеся, сер. Навпаки, сьогодні вранці він їв дуже багато. Навіть не знаю, чи він колись снідав щедріше. А на другий сніданок замовив собі відбивні. Я здивувалася, бо навіть дивитися не можу на їжу з того часу, як побачила вчора на підлозі в кабінеті бідного містера Сміта. Але, вочевидь, усі люди різні. У професора апетит анітрохи не зіпсувався.

Ми ходили садочком увесь ранок. Гопкінс подався до селища, щоб перевірити чутки про якусь приїжджу, котру нібито бачили діти на Чатемському шосе вчора вранці. Що стосується мого приятеля, то він, здається, втратив весь інтерес

до справи. Ніколи ще не бачив, щоб він із такою байдужістю займався розслідуванням. Навіть коли Гопкінс з'явився та повідомив, що діти й справді бачили жінку, зовнішність котрої точно збігається з описом Голмса аж до пенсне, мій товариш залишався байдужим. Він дещо пожвавився лише тоді, коли Сьюзен, прислуговуючи нам за їжею, зронила, що містер Сміт вчора вранці гуляв у садочку й повернувся додому за півгодини до події. Я й уявити не міг, яке значення для цієї справи має така обставина, але збагнув, що Голмс додав її до загального враження, що склалося в його голові. Раптом він схопився та зиркнув на годинник.

– Друга година, джентльмени, – поінформував він, – ходімо нагору та поговоримо відверто з нашим приятелем професором.

Той саме скінчив другий сніданок, і порожня тарілка ясно свідчила про те, що економка мала рацію: професор мав чудовий апетит. Було щось страшне в його зовнішності, коли він обернув до нас свою чуприну й втупився в нас глибоко посадженими очима, які палали. І, певна річ, він курих. Господаря одягнули, і він сидів у кріслі біля вогню.

– Ну як, містере Голмс, розкрили таємницю цієї жахливої події?

Він підсунув до Голмса коробочку з цигарками. Останній простягнув руку в ту саму мить, і пачка полетіла на підлогу. Довелося нам усім повзати на колінах і витягати цигарки з найнесподіваніших місць. Коли ми піднялися, я помітив, що

очі Голмса виблискують, а щоки порожевіли. Я знав, що це були ознаки перемоги.

– Атож, – підтвердив він. – Я її розкрив.

Стенлі Гопкінс і я здивовано вилупилися на нього. Усмішка торкнула худе обличчя старого професора.

– Розкрили? І де, в саду?

– Ні, тут.

– Як тут? Коли?

– Щойно.

– Знущаєтеся, містере Голмс? Даруйте, але справа надто серйозна, щоб жартувати.

– Я викував і перевіряв кожен ланку в ланцюзі моїх міркувань, професоре Корем, і впевнений, що він бездоганний. Не знаю, які ваші мотиви, і яку саме роль відіграли ви в цій дивній історії. Можливо, за кілька хвилин дізнаюся від вас і це. А наразі дозвольте мені описати вам, як усе сталося, щоб ви знали, яких подробиць мені ще бракує для повноти картини. Вчора у вашому кабінеті була жінка. Вона хотіла забрати якісь папери із середньої шухляди секретера. Вона мала свій ключ. Мені випала нагода оглянути ваш і переконатися, що на ньому немає слідів від лаку. Отож ви не є її співучасником. Вона прийшла, наскільки я зміг зрозуміти, без вашого відома, прагнучи вас обікрати.

Професор випустив із рота хмару диму.

– Це, певна річ, дуже цікаво та повчально, – зауважив він, – але що далі? Якщо знаєте кожен її крок, то, либонь,

можете сказати їй те, куди вона потім поділася?

– Спробую. Отже, ваш секретар схопив її, і вона заколола його, щоб врятуватися... Я схильний вважати цю трагедію нещасним випадком, оскільки переконаний, що леді не мала наміру вчиняти цей жахливий злочин. Убивця не приходив неозброєним. Жахнувшись тому, що наробила, вона заметушилася кімнатою в пошуках виходу. На жаль, під час боротьби з юнаком втратила пенсне й тому, будучи дуже короткозорою, виявилася зовсім безпорадною. Побігла коридором, гадаючи, що це той самий, яким вона прийшла: адже на підлозі в обох лежать однакові циновки. А коли збагнула, що потрапила не туди, і дорога до виходу відрізана, було вже запізно. Що було робити? Назад іти не могла. Залишатися в коридорі не можна. Отже, треба було йти вперед коридором. І вона пішла. Піднялася сходами, відчинила двері й опинилася у вашій кімнаті.

Старий професор вступився в Голмса, його нижня щелепа відвисла, суміш страху та подиву ясно читалася на його виразному обличчі. Потім він опанував себе, стенив плечима й дещо театральню засміявся.

– Це все дуже добре, містере Голмс, – сказав він. – Але у вашій чудовій теорії є один маленький недолік. Я весь час був у цій кімнаті й не виходив із неї цілий день.

– Я це знаю, професоре Коре.

– Хочете сказати, що, лежачи на ліжку, я міг не помітити, як сюди увійшла жінка?

– Я цього не казав. Ви помітили, як вона увійшла. Спілкувалися з нею. Впізнали її. Допомогли їй врятуватися.

Професор знову неприродно реготнув. Він піднявся з крісла, очі його палали, мов жар.

– Ви з глузду з'їхали! – закричав він. – Ви марите! Я допоміг їй врятуватися? Ну, і де ж вона зараз?

– Он там, – вказав Голмс на високу книжкову шафу в кутку кімнати.

Старий професор махнув руками, його похмуре обличчя страшенно спотворилося, і він упав у крісло. Тієї ж миті книжкова шафа, про яку казав Голмс, повернулася на петлях, і в кімнату ступила крок жінка.

– Маєте рацію, – вона говорила з дивним акцентом. – Маєте слухність. Адже я тут.

Вона вся була в пилюці та павутинні, яку зібрала, мабуть, зі стін свого притулку. Обличчя її, яке ніколи не можна було б назвати гарним, тепер було в брудних патьоках. Голмс правильно вгадав її риси, крім того, у неї було ще й довге підборіддя, яке видавало впертість. Через короткозорість і різкий перехід від темряви до світла вона мружилася та кліпала очима, намагаючись розгледіти, хто ми такі. І все ж, незважаючи на те, що вона постала перед нами в настільки невідгідному вигляді, в усій зовнішності жінки можна було помітити шляхетство, вперте підборіддя та гордо піднята голова виказували сміливість, вселяли повагу та навіть захоплення. Стенлі Гопкінс торкнувся її руки й оголосив, що вона за-

арештована, але та відвела його руку м'яко, але з гідністю, якій не можна було не скоритися. Старий професор розлігся у фотелі, обличчя його сіпалося, і він витріщився на неї очима загнаного звіра.

– Авжеж, сер, я заарештована, – погодилася леді. – Я чула всю розмову й зрозуміла, що ви знаєте правду. Зізнаюся в усьому. Атож, я убила цього юнака. Але ви мали рацію, сказавши, що це нещасний випадок. Я навіть не знала, що тримаю в руках ніж, бо у відчаї вхопила перше, що трапилося під руку, і вдарила його, щоб відпустив мене. Я кажу правду.

– Мадам, – звернувся Голмс, – ніскілечки не сумніваюся, що це правда. Можливо, вам краще сісти: мені здається, вам зле.

Мертвотна блідість залила її обличчя, і ця блідість була ще жахливішою від темних патьоків бруду. Жінка сіла на край ліжка.

– Маю небагато часу, – продовжила вона, – але я хотіла б викласти всю правду. Я дружина цього чоловіка. Він не англієць, а росіянин. Та я не назву його імені.

Старий професор вперше ворухнувся.

– Бійся Бога, Анно! – закричав він. – Бійся Бога!

Вона поглянула на нього з неабияким презирством.

– Навіщо ти так чіпляєшся за своє знехтуване життя, Сергію? – сказала вона. – Ти заподіяв прикрощів багатьом і нікому не зробив нічого доброго, навіть собі. Але не бійся, я не обірву гнилу нитку твого життя до належного терміну. Я

взяла достатньо гріхів на свою совість із того часу, як переступила поріг цього клятого будинку. Але мушу продовжити свою розповідь, бо буде пізно. Авжеж, джентльмени, я дружина цього чоловіка. Йому було п'ятдесят, а я була дурним двадцятирічним дівчиськом, коли ми одружилися. Це було в Росії, в університеті, не називатиму вам його.

– Бійся Бога, Анно, – знову пробурмотів старий професор.

– Ми були революціонерами, нігілістами, ви ж знаєте. Він, я та багато інших. Потім почалися переслідування, убили високопоставленого поліцейного чиновника, багатьох заарештували, і для того, щоб врятуватися й отримати винагороду, мій чоловік видав і дружину, і товаришів. Нас заарештували. Декого відправили на шибеницю, інших заслали до Сибіру, у тому числі й мене. Моє заслання не було довічним. А мій чоловік, прихопивши із собою грошенята, заплямовані кров'ю, відбув до Англії й оселився тут у повній самоті, добре розуміючи, що як тільки організація дізнається, де він оселився, не мине й тижня, як здійсниться правосуддя.

Старий професор простягнув тремтячу руку й узяв цигарку.

– Я у твоїй владі, Анно, – сказав він, – але ти завжди була доброю до мене.

– Я ще не розповіла про його головний злочин, – продовжувала жінка. – Серед членів організації був мій коханий. Шляхетний, безкорисливий, він кохав мене, коротко кажучи, повна протилежність моему чоловікові. Він ненавидів

наси́льство. Ми всі були винні, якщо це провина, але він не був. Писав мені листи, в яких переконував обрати інший шлях. Ці листи та мій щоденник, в якому я день у день опи-сувала мої почуття до нього та наші різні переконання, врятували б його. Мій чоловік знайшов цей щоденник і листи й сховав їх. Він із усіх сил намагався очорнити Олексія, щоб його засудили до смерті. Але йому це не вдалося. Олексія заслали до Сибіру на каторгу. У ці миті, коли ми тут із ва-ми сидимо, він надривається там у соляній шахті. Подумай про це, негіднику, мерзенний негіднику! Олексій, чоловік, чиє ім'я ти не гідний навіть вимовляти, нидіє важким жит-тям раба, а ти тішишся. Твоє життя зараз у моїх руках, але я не хочу їх бруднити!

– Ти завжди була шляхетною жінкою, Анно, – господар зтягнувся цигаркою.

Вона піднялася, але відразу ж впала назад, застогнавши від болю.

– Я мушу закінчити, – сказала вона. – Коли мій термін скінчився, я вирішила здобути щоденники та листи й відпра-вити їх російському уряду, щоб мого коханого випустили на волю. Я знала, що мій чоловік в Англії. Після багатьох міся-ців безплідних пошуків я нарешті його знайшла. Знала, що він зберігає щоденник, бо отримала в Сибіру від нього листа, в якому він докоряв мені, цитуючи щоденника. Але я була переконана, знаючи його мстивість, що він не віддасть мені документ із власної волі. Я мала його вкрати. З цією ме-

тою винайняла приватного агента-детектива, котрий прийшов у будинок чоловіка як секретар, це був твій другий секретар, Сергію, той, котрий так поквапився покинути тебе. Йому вдалося з'ясувати, що щоденник і листи лежать у середній шухляді секретера, також він скопіював ключа. Більше нічого робити не хотів. Лише передав мені план будинку й повідомив, що в другій половині дня в кабінеті нікого не буває, бо секретар працює ось тут, нагорі. Зрештою я зважилася та проникла в оселю, щоб забрати папери. Мені це вдалося, але якою ціною! Документи були в моїх руках і я вже замикала шухляду столу, коли той юнак схопив мене. Я його бачила вранці. Ми зустрілися на дорозі, і я спитала, де живе професор Корем, не знаючи, що він працює секретарем у цьому обійсті.

– Саме так! – вигукнув Голмс. – Прийшовши додому, секретар розповів своєму працедавцю про зустріч. Вмираючи, спробував пояснити, що це була вона, тобто та, про котру він йому казав.

– Дозвольте мені закінчити, – владно звеліла жінка, і її обличчя спотворилося, буцімто від болю. – Коли юнак упав горілиць, я кинулася геть із кімнати, помилилася дверима й опинилася в спальні чоловіка. Він хотів мене видати. Але я сказала йому, що його життя в моїх руках. Якщо він віддасть мене правосуддю, то я видам його організації. Хотіла жити не заради себе самої, а мала реалізувати задумане. Він знав, що я зроблю те, чим погрожувала, і що його доля – у

моїх руках. З цієї причини, і винятково тому він сховав мене. Штовхнув мене в цей сховок, що залишився від минулих часів, і про який знав лише він. Чоловік харчувався у своїй спальні й міг виділяти мені дещицю своєї їжі. Ми вирішили, що, коли поліція покине будинок, я зникну вночі й ніколи більше не повернуся. Але ви якимось чином про все дізналися.

Вона вийняла з-за пазухи невеликий пакет.

– Вислухайте мої останні слова. Цей пакет врятує Олексія, я довіряю його вашій честі та вашій любові до справедливості. Візьміть його. Віднесіть у російське посольство. Я виконала свій обов'язок і...

– Зупиніть її! – вигукнув Голмс. Він кинувся до жінки й вирвав із її рук маленьку пляшечку.

– Пізно, – сказала вона й упала на ліжко. – Я прийняла отруту ще перед тим, як вийти зі сховку. У голові паморочиться. Я вмираю. Прошу, сер, не забудьте про пакет.

– Простий випадок, однак певним чином дуже повчальний, – зауважив Голмс, коли ми поверталися до міста. – Вся справа залежала від пенсне. Якби не щаслива випадковість, що вмираючий секретар останньої миті схопив його, я не переконаний, що ми б знайшли розв'язок. Мені було зрозуміло, що, втративши такі потужні скельця, людина стає безпорадною та сліпою. Пригадуєте, коли ви запевняли мене, що вона й назад пройшла тією самою вузькою смужкою трави, ні

разу не ступивши вбік, а я сказав, що це був подвиг. Про себе ж вирішив, що це неможливо, хіба що, на наше нещастя, у неї виявилось б запасне пенсне. Тоді я почав серйозно розмірковувати над гіпотезою, що власниця пенсне й досі в будинку. Виявивши схожість двох коридорів, я збагнув, що вона дуже легко могла їх сплутати. У такому разі, вочевидь, вона мала потрапити до спальні професора. Це міркування насторожило мене, і я ретельно оглянув кімнату, розраховуючи помітити в ній хоч якісь ознаки схованки. Килим був цілісний і туго натягнутий на підлозі, і я відкинув версію про люк. Могла бути ніша позаду книг, таке буває в старовинних бібліотеках. Я звернув увагу, що книги розкидані всюди, але не перед тією шафою. Отже, вона могла слугувати дверима. Але жодних інших ознак, які б підтверджували мою теорію, не було. Тоді я знову звернув увагу на килим. Він був сірувато-брунатний, і я міг легко провести один експеримент. Для цього викурив незліченну кількість цих чудових цигарок і обсипав попелом усю підлогу біля підозрілої шафи. Цей простий виверт виявився дуже ефективним. Потім ми пішли донизу і я, Ватсоне, у вашій присутності переконався (втім, ви не зовсім зрозуміли, до чого ті мої розпитування), що професор почав їсти набагато більше. Цього й слід було очікувати, якщо йому довелося годувати ще одну людину. Потім ми знову піднялися в спальню. Розсипавши пачку з цигарками, я отримав нагоду уважно дослідити килим і переконався, що під час нашої відсутності бранка покидала свій притулок...

Ну, Гопкінсе, ось і Черінг-Кросс. Вітаю вас із вдало закритим слідством. Ви, не сумніваюся, поїдете звідси прямо до Скотленд-Ярду. А наш шлях, Ватсоне, лежить до російського посольства.

The Adventure of the Golden Pince-Nez

When I look at the three massive manuscript volumes which contain our work for the year 1894 I confess that it is very difficult for me, out of such a wealth of material, to select the cases which are most interesting in themselves and at the same time most conducive to a display of those peculiar powers for which my friend was famous. As I turn over the pages I see my notes upon the repulsive story of the red leech and the terrible death of Crosby the banker. Here also I find an account of the Addleton tragedy and the singular contents of the ancient British barrow. The famous Smith-Mortimer succession case comes also within this period, and so does the tracking and arrest of Huret, the Boulevard assassin – an exploit which won for Holmes an autograph letter of thanks from the French President and the Order of the Legion of Honour. Each of these would furnish a narrative, but on the whole I am of opinion that none of them unite so many singular points of interest as the episode of Yoxley Old Place, which includes not only the lamentable death of young Willoughby Smith, but also those subsequent developments which threw so curious a light upon the causes of the crime.

It was a wild, tempestuous night towards the close of

November. Holmes and I sat together in silence all the evening, he engaged with a powerful lens deciphering the remains of the original inscription upon a palimpsest, I deep in a recent treatise upon surgery. Outside the wind howled down Baker Street, while the rain beat fiercely against the windows. It was strange there in the very depths of the town, with ten miles of man's handiwork on every side of us, to feel the iron grip of Nature, and to be conscious that to the huge elemental forces all London was no more than the molehills that dot the fields. I walked to the window and looked out on the deserted street. The occasional lamps gleamed on the expanse of muddy road and shining pavement. a single cab was splashing its way from the Oxford Street end.

“Well, Watson, it's as well we have not to turn out to-night,” said Holmes, laying aside his lens and rolling up the palimpsest. “I've done enough for one sitting. It is trying work for the eyes. So far as I can make out it is nothing more exciting than an Abbey's accounts dating from the second half of the fifteenth century. Halloo! Halloo! Halloo! What's this?”

Amid the droning of the wind there had come the stamping of a horse's hoofs and the long grind of a wheel as it rasped against the kerb. The cab which I had seen had pulled up at our door.

“What can he want?” I ejaculated, as a man stepped out of it. “Want! He wants us. And we, my poor Watson, want overcoats and cravats and goloshes, and every aid that man ever invented to fight the weather. Wait a bit, though! There's the cab

off again! There's hope yet. He'd have kept it if he had wanted us to come. Run down, my dear fellow, and open the door, for all virtuous folk have been long in bed."

When the light of the hall lamp fell upon our midnight visitor I had no difficulty in recognising him. It was young Stanley Hopkins, a promising detective, in whose career Holmes had several times shown a very practical interest.

"Is he in?" he asked, eagerly.

"Come up, my dear sir," said Holmes's voice from above. "I hope you have no designs upon us on such a night as this."

The detective mounted the stairs, and our lamp gleamed upon his shining waterproof. I helped him out of it while Holmes knocked a blaze out of the logs in the grate.

"Now, my dear Hopkins, draw up and warm your toes," said he. "Here's a cigar, and the doctor has a prescription containing hot water and a lemon which is good medicine on a night like this. It must be something important which has brought you out in such a gale."

"It is indeed, Mr. Holmes. I've had a bustling afternoon, I promise you. Did you see anything of the Yoxley case in the latest editions?"

"I've seen nothing later than the fifteenth century today."

"Well, it was only a paragraph, and all wrong at that, so you have not missed anything. I haven't let the grass grow under my feet. It's down in Kent, seven miles from Chatham and three from the railway line. I was wired for at three-fifteen, reached

Yoxley Old Place at five, conducted my investigation, was back at Charing Cross by the last train, and straight to you by cab.”

“Which means, I suppose, that you are not quite clear about your case?”

“It means that I can make neither head nor tail of it. So far as I can see it is just as tangled a business as ever I handled, and yet at first it seemed so simple that one couldn’t go wrong. There’s no motive, Mr. Holmes. That’s what bothers me – I can’t put my hand on a motive. Here’s a man dead – there’s no denying that – but, so far as I can see, no reason on earth why anyone should wish him harm.”

Holmes lit his cigar and leaned back in his chair.

“Let us hear about it,” said he.

“I’ve got my facts pretty clear,” said Stanley Hopkins. “All I want now is to know what they all mean. The story, so far as I can make it out, is like this. Some years ago this country house, Yoxley Old Place, was taken by an elderly man, who gave the name of Professor Coram. He was an invalid, keeping his bed half the time, and the other half hobbling round the house with a stick or being pushed about the grounds by the gardener in a bath-chair. He was well liked by the few neighbours who called upon him, and he has the reputation down there of being a very learned man. His household used to consist of an elderly housekeeper, Mrs. Marker, and of a maid, Susan Tarlton. These have both been with him since his arrival, and they seem to be women of excellent character. The Professor is writing a learned

book, and he found it necessary about a year ago to engage a secretary. The first two that he tried were not successes; but the third, Mr. Willoughby Smith, a very young man straight from the University, seems to have been just what his employer wanted. His work consisted in writing all the morning to the Professor's dictation, and he usually spent the evening in hunting up references and passages which bore upon the next day's work. This Willoughby Smith has nothing against him either as a boy at Uppingham or as a young man at Cambridge. I have seen his testimonials, and from the first he was a decent, quiet, hardworking fellow, with no weak spot in him at all. And yet this is the lad who has met his death this morning in the Professor's study under circumstances which can point only to murder."

The wind howled and screamed at the windows. Holmes and I drew closer to the fire while the young inspector slowly and point by point developed his singular narrative.

"If you were to search all England," said he, "I don't suppose you could find a household more self-contained or free from outside influences. Whole weeks would pass and not one of them go past the garden gate. The Professor was buried in his work and existed for nothing else. Young Smith knew nobody in the neighbourhood, and lived very much as his employer did. The two women had nothing to take them from the house. Mortimer the gardener, who wheels the bath-chair, is an Army pensioner – an old Crimean man of excellent character. He does not live in the house, but in a three-roomed cottage at the other end of the

garden. Those are the only people that you would find within the grounds of Yoxley Old Place. At the same time, the gate of the garden is a hundred yards from the main London to Chatham road. It opens with a latch, and there is nothing to prevent anyone from walking in.

“Now I will give you the evidence of Susan Tarlton, who is the only person who can say anything positive about the matter. It was in the forenoon, between eleven and twelve. She was engaged at the moment in hanging some curtains in the upstairs front bedroom. Professor Coram was still in bed, for when the weather is bad he seldom rises before midday. The housekeeper was busied with some work in the back of the house. Willoughby Smith had been in his bedroom, which he uses as a sitting-room; but the maid heard him at that moment pass along the passage and descend to the study immediately below her. She did not see him, but she says that she could not be mistaken in his quick, firm tread. She did not hear the study door close, but a minute or so later there was a dreadful cry in the room below. It was a wild, hoarse scream, so strange and unnatural that it might have come either from a man or a woman. At the same instant there was a heavy thud, which shook the old house, and then all was silence. The maid stood petrified for a moment, and then, recovering her courage, she ran downstairs. The study door was shut, and she opened it. Inside young Mr. Willoughby Smith was stretched upon the floor. At first she could see no injury, but as she tried to raise him she saw that blood was pouring from the underside

of his neck. It was pierced by a very small but very deep wound, which had divided the carotid artery. The instrument with which the injury had been inflicted lay upon the carpet beside him. It was one of those small sealing-wax knives to be found on old-fashioned writing-tables, with an ivory handle and a stiff blade. It was part of the fittings of the Professor's own desk.

“At first the maid thought that young Smith was already dead, but on pouring some water from the carafe over his forehead he opened his eyes for an instant. ‘The Professor,’ he murmured – ‘it was she.’ The maid is prepared to swear that those were the exact words. He tried desperately to say something else, and he held his right hand up in the air. Then he fell back dead.

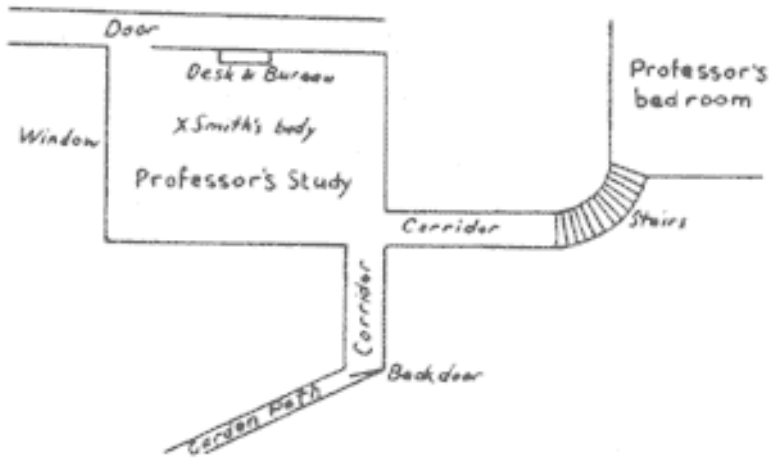
“In the meantime the housekeeper had also arrived upon the scene, but she was just too late to catch the young man's dying words. Leaving Susan with the body, she hurried to the Professor's room. He was sitting up in bed horribly agitated, for he had heard enough to convince him that something terrible had occurred. Mrs. Marker is prepared to swear that the Professor was still in his night-clothes, and, indeed, it was impossible for him to dress without the help of Mortimer, whose orders were to come at twelve o'clock. The Professor declares that he heard the distant cry, but that he knows nothing more. He can give no explanation of the young man's last words, ‘The Professor – it was she,’ but imagines that they were the outcome of delirium. He believes that Willoughby Smith had not an enemy in the world, and can give no reason for the crime. His first action was to send

Mortimer the gardener for the local police. a little later the chief constable sent for me. Nothing was moved before I got there, and strict orders were given that no one should walk upon the paths leading to the house. It was a splendid chance of putting your theories into practice, Mr. Sherlock Holmes. There was really nothing wanting.”

“Except Mr. Sherlock Holmes,” said my companion, with a somewhat bitter smile. “Well, let us hear about it. What sort of job did you make of it?”

“I must ask you first, Mr. Holmes, to glance at this rough plan, which will give you a general idea of the position of the Professor’s study and the various points of the case. It will help you in following my investigation.”

He unfolded the rough chart, which I here reproduce, and he laid it across Holmes’s knee. I rose, and, standing behind Holmes, I studied it over his shoulder.

“It is very rough, of course, and it only deals with the points which seem to me to be essential. All the rest you will see later for yourself. Now, first of all, presuming that the assassin entered the house, how did he or she come in? Undoubtedly by the garden path and the back door, from which there is direct access to the study. Any other way would have been exceedingly complicated. The escape must have also been made along that line, for of the two other exits from the room one was blocked by Susan as she ran downstairs and the other leads straight to the Professor’s bedroom. I therefore directed my attention at once to the garden path, which was saturated with recent rain and would certainly show any footmarks.

“My examination showed me that I was dealing with a cautious

and expert criminal. No footmarks were to be found on the path. There could be no question, however, that someone had passed along the grass border which lines the path, and that he had done so in order to avoid leaving a track. I could not find anything in the nature of a distinct impression, but the grass was trodden down and someone had undoubtedly passed. It could only have been the murderer, since neither the gardener nor anyone else had been there that morning and the rain had only begun during the night.”

“One moment,” said Holmes. “Where does this path lead to?”

“To the road.”

“How long is it?”

“A hundred yards or so.”

“At the point where the path passes through the gate you could surely pick up the tracks?”

“Unfortunately, the path was tiled at that point.”

“Well, on the road itself?”

“No; it was all trodden into mire.”

“Tut-tut! Well, then, these tracks upon the grass, were they coming or going?”

“It was impossible to say. There was never any outline.”

“A large foot or a small?”

“You could not distinguish.”

Holmes gave an ejaculation of impatience.

“It has been pouring rain and blowing a hurricane ever since,” said he. “It will be harder to read now than that palimpsest. Well,

well, it can't be helped. What did you do, Hopkins, after you had made certain that you had made certain of nothing?"

"I think I made certain of a good deal, Mr. Holmes. I knew that someone had entered the house cautiously from without. I next examined the corridor. It is lined with cocoanut matting and had taken no impression of any kind. This brought me into the study itself. It is a scantily-furnished room. The main article is a large writing-table with a fixed bureau. This bureau consists of a double column of drawers with a central small cupboard between them. The drawers were open, the cupboard locked. The drawers, it seems, were always open, and nothing of value was kept in them. There were some papers of importance in the cupboard, but there were no signs that this had been tampered with, and the Professor assures me that nothing was missing. It is certain that no robbery has been committed.

"I come now to the body of the young man. It was found near the bureau, and just to the left of it, as marked upon that chart. The stab was on the right side of the neck and from behind forwards, so that it is almost impossible that it could have been self-inflicted."

"Unless he fell upon the knife," said Holmes.

"Exactly. The idea crossed my mind. But we found the knife some feet away from the body, so that seems impossible. Then, of course, there are the man's own dying words. And, finally, there was this very important piece of evidence which was found clasped in the dead man's right hand."

From his pocket Stanley Hopkins drew a small paper packet. He unfolded it and disclosed a golden pince-nez, with two broken ends of black silk cord dangling from the end of it. "Willoughby Smith had excellent sight," he added. "There can be no question that this was snatched from the face or the person of the assassin."

Sherlock Holmes took the glasses into his hand and examined them with the utmost attention and interest. He held them on his nose, endeavoured to read through them, went to the window and stared up the street with them, looked at them most minutely in the full light of the lamp, and finally, with a chuckle, seated himself at the table and wrote a few lines upon a sheet of paper, which he tossed across to Stanley Hopkins.

"That's the best I can do for you," said he. "It may prove to be of some use."

The astonished detective read the note aloud. It ran as follows: —

"Wanted, a woman of good address, attired like a lady. She has a remarkably thick nose, with eyes which are set close upon either side of it. She has a puckered forehead, a peering expression, and probably rounded shoulders. There are indications that she has had recourse to an optician at least twice during the last few months. As her glasses are of remarkable strength and as opticians are not very numerous, there should be no difficulty in tracing her."

Holmes smiled at the astonishment of Hopkins, which must

have been reflected upon my features.

“Surely my deductions are simplicity itself,” said he. “It would be difficult to name any articles which afford a finer field for inference than a pair of glasses, especially so remarkable a pair as these. That they belong to a woman I infer from their delicacy, and also, of course, from the last words of the dying man. As to her being a person of refinement and well dressed, they are, as you perceive, handsomely mounted in solid gold, and it is inconceivable that anyone who wore such glasses could be slatternly in other respects. You will find that the clips are too wide for your nose, showing that the lady’s nose was very broad at the base. This sort of nose is usually a short and coarse one, but there are a sufficient number of exceptions to prevent me from being dogmatic or from insisting upon this point in my description. My own face is a narrow one, and yet I find that I cannot get my eyes into the centre, or near the centre, of these glasses. Therefore the lady’s eyes are set very near to the sides of the nose. You will perceive, Watson, that the glasses are concave and of unusual strength. a lady whose vision has been so extremely contracted all her life is sure to have the physical characteristics of such vision, which are seen in the forehead, the eyelids, and the shoulders.”

“Yes,” I said, “I can follow each of your arguments. I confess, however, that I am unable to understand how you arrive at the double visit to the optician.”

Holmes took the glasses in his hand.

“You will perceive,” he said, “that the clips are lined with tiny bands of cork to soften the pressure upon the nose. One of these is discoloured and worn to some slight extent, but the other is new. Evidently one has fallen off and been replaced. I should judge that the older of them has not been there more than a few months. They exactly correspond, so I gather that the lady went back to the same establishment for the second.”

“By George, it’s marvellous!” cried Hopkins, in an ecstasy of admiration. “To think that I had all that evidence in my hand and never knew it! I had intended, however, to go the round of the London opticians.”

“Of course you would. Meanwhile, have you anything more to tell us about the case?”

“Nothing, Mr. Holmes. I think that you know as much as I do now – probably more. We have had inquiries made as to any stranger seen on the country roads or at the railway station. We have heard of none. What beats me is the utter want of all object in the crime. Not a ghost of a motive can anyone suggest.”

“Ah! There I am not in a position to help you. But I suppose you want us to come out tomorrow?”

“If it is not asking too much, Mr. Holmes. There’s a train from Charing Cross to Chatham at six in the morning, and we should be at Yoxley Old Place between eight and nine.”

“Then we shall take it. Your case has certainly some features of great interest, and I shall be delighted to look into it. Well, it’s nearly one, and we had best get a few hours’ sleep. I dare say you

can manage all right on the sofa in front of the fire. I'll light my spirit-lamp and give you a cup of coffee before we start."

The gale had blown itself out next day, but it was a bitter morning when we started upon our journey. We saw the cold winter sun rise over the dreary marshes of the Thames and the long, sullen reaches of the river, which I shall ever associate with our pursuit of the Andaman Islander in the earlier days of our career. After a long and weary journey we alighted at a small station some miles from Chatham. While a horse was being put into a trap at the local inn we snatched a hurried breakfast, and so we were all ready for business when we at last arrived at Yoxley Old Place.

"Well, Wilson, any news?"

"No, sir, nothing."

"No reports of any stranger seen?"

"No, sir. Down at the station they are certain that no stranger either came or went yesterday."

"Have you had inquiries made at inns and lodgings?"

"Yes, sir; there is no one that we cannot account for."

"Well, it's only a reasonable walk to Chatham. Anyone might stay there, or take a train without being observed. This is the garden path of which I spoke, Mr. Holmes. I'll pledge my word there was no mark on it yesterday."

"On which side were the marks on the grass?"

"This side, sir. This narrow margin of grass between the path and the flower-bed. I can't see the traces now, but they were clear

to me then.”

“Yes, yes; someone has passed along,” said Holmes, stooping over the grass border. “Our lady must have picked her steps carefully, must she not, since on the one side she would leave a track on the path, and on the other an even clearer one on the soft bed?”

“Yes, sir, she must have been a cool hand.”

I saw an intent look pass over Holmes’s face.

“You say that she must have come back this way?”

“Yes, sir; there is no other.”

“On this strip of grass?”

“Certainly, Mr. Holmes.”

“Hum! It was a very remarkable performance – very remarkable. Well, I think we have exhausted the path. Let us go farther. This garden door is usually kept open, I suppose? Then this visitor had nothing to do but to walk in. The idea of murder was not in her mind, or she would have provided herself with some sort of weapon, instead of having to pick this knife off the writing-table. She advanced along this corridor, leaving no traces upon the cocoanut matting. Then she found herself in this study. How long was she there? We have no means of judging.”

Holmes looking at a blood stain on a wall.

“Not more than a few minutes, sir. I forgot to tell you that Mrs. Marker, the housekeeper, had been in there tidying not very long before – about a quarter of an hour, she says.”

“Well, that gives us a limit. Our lady enters this room and what

does she do? She goes over to the writing-table. What for? Not for anything in the drawers. If there had been anything worth her taking it would surely have been locked up. No; it was for something in that wooden bureau. Halloa! what is that scratch upon the face of it? Just hold a match, Watson. Why did you not tell me of this, Hopkins?"

The mark which he was examining began upon the brass work on the right-hand side of the keyhole, and extended for about four inches, where it had scratched the varnish from the surface.

"I noticed it, Mr. Holmes. But you'll always find scratches round a keyhole."

"This is recent, quite recent. See how the brass shines where it is cut. An old scratch would be the same colour as the surface. Look at it through my lens. There's the varnish, too, like earth on each side of a furrow. Is Mrs. Marker there?"

A sad-faced, elderly woman came into the room.

"Did you dust this bureau yesterday morning?"

"Yes, sir."

"Did you notice this scratch?"

"No, sir, I did not."

"I am sure you did not, for a duster would have swept away these shreds of varnish. Who has the key of this bureau?"

"The Professor keeps it on his watch-chain."

"Is it a simple key?"

"No, sir; it is a Chubb's key."

"Very good. Mrs. Marker, you can go. Now we are making

a little progress. Our lady enters the room, advances to the bureau, and either opens it or tries to do so. While she is thus engaged young Willoughby Smith enters the room. In her hurry to withdraw the key she makes this scratch upon the door. He seizes her, and she, snatching up the nearest object, which happens to be this knife, strikes at him in order to make him let go his hold. The blow is a fatal one. He falls and she escapes, either with or without the object for which she has come. Is Susan the maid there? Could anyone have got away through that door after the time that you heard the cry, Susan?"

"No sir; it is impossible. Before I got down the stair I'd have seen anyone in the passage. Besides, the door never opened, for I would have heard it."

"That settles this exit. Then no doubt the lady went out the way she came. I understand that this other passage leads only to the Professor's room. There is no exit that way?"

"No, sir."

"We shall go down it and make the acquaintance of the Professor. Halloa, Hopkins! This is very important, very important indeed. The Professor's corridor is also lined with cocoanut matting."

"Well, sir, what of that?"

"Don't you see any bearing upon the case? Well, well, I don't insist upon it. No doubt I am wrong. And yet it seems to me to be suggestive. Come with me and introduce me."

We passed down the passage, which was of the same length

as that which led to the garden. At the end was a short flight of steps ending in a door. Our guide knocked, and then ushered us into the Professor's bedroom.

It was a very large chamber, lined with innumerable volumes, which had overflowed from the shelves and lay in piles in the corners, or were stacked all round at the base of the cases. The bed was in the centre of the room, and in it, propped up with pillows, was the owner of the house. I have seldom seen a more remarkable-looking person. It was a gaunt, aquiline face which was turned towards us, with piercing dark eyes, which lurked in deep hollows under overhung and tufted brows. His hair and beard were white, save that the latter was curiously stained with yellow around his mouth. A cigarette glowed amid the tangle of white hair, and the air of the room was fetid with stale tobacco-smoke. As he held out his hand to Holmes I perceived that it also was stained yellow with nicotine.

“A smoker, Mr. Holmes?” said he, speaking well-chosen English with a curious little mincing accent. “Pray take a cigarette. And you, sir? I can recommend them, for I have them especially prepared by Ionides of Alexandria. He sends me a thousand at a time, and I grieve to say that I have to arrange for a fresh supply every fortnight. Bad, sir, very bad, but an old man has few pleasures. Tobacco and my work – that is all that is left to me.”

Holmes had lit a cigarette, and was shooting little darting glances all over the room.

“Tobacco and my work, but now only tobacco,” the old man exclaimed. “Alas! What a fatal interruption! Who could have foreseen such a terrible catastrophe? So estimable a young man! I assure you that after a few months’ training he was an admirable assistant. What do you think of the matter, Mr. Holmes?”

“I have not yet made up my mind.”

“I shall indeed be indebted to you if you can throw a light where all is so dark to us. To a poor bookworm and invalid like myself such a blow is paralyzing. I seem to have lost the faculty of thought. But you are a man of action – you are a man of affairs. It is part of the everyday routine of your life. You can preserve your balance in every emergency. We are fortunate indeed in having you at our side.”

Holmes was pacing up and down one side of the room whilst the old Professor was talking. I observed that he was smoking with extraordinary rapidity. It was evident that he shared our host’s liking for the fresh Alexandrian cigarettes.

“Yes, sir, it is a crushing blow,” said the old man. “That is my MAGNUM OPUS – the pile of papers on the side table yonder. It is my analysis of the documents found in the Coptic monasteries of Syria and Egypt, a work which will cut deep at the very foundations of revealed religion. With my enfeebled health I do not know whether I shall ever be able to complete it now that my assistant has been taken from me. Dear me, Mr. Holmes; why, you are even a quicker smoker than I am myself.”

Holmes smiled.

“I am a connoisseur,” said he, taking another cigarette from the box – his fourth – and lighting it from the stub of that which he had finished. “I will not trouble you with any lengthy cross-examination, Professor Coram, since I gather that you were in bed at the time of the crime and could know nothing about it. I would only ask this. What do you imagine that this poor fellow meant by his last words: ‘The Professor – it was she’?”

The Professor shook his head.

“Susan is a country girl,” said he, “and you know the incredible stupidity of that class. I fancy that the poor fellow murmured some incoherent delirious words, and that she twisted them into this meaningless message.”

“I see. You have no explanation yourself of the tragedy?”

“Possibly an accident; possibly – I only breathe it among ourselves – a suicide. Young men have their hidden troubles – some affair of the heart, perhaps, which we have never known. It is a more probable supposition than murder.”

“But the eyeglasses?”

“Ah! I am only a student – a man of dreams. I cannot explain the practical things of life. But still, we are aware, my friend, that love-gages may take strange shapes. By all means take another cigarette. It is a pleasure to see anyone appreciate them so. a fan, a glove, glasses – who knows what article may be carried as a token or treasured when a man puts an end to his life? This gentleman speaks of footsteps in the grass; but, after all, it is easy to be mistaken on such a point. As to the knife, it might well be

thrown far from the unfortunate man as he fell. It is possible that I speak as a child, but to me it seems that Willoughby Smith has met his fate by his own hand.”

Holmes seemed struck by the theory thus put forward, and he continued to walk up and down for some time, lost in thought and consuming cigarette after cigarette.

“Tell me, Professor Coram,” he said, at last, “what is in that cupboard in the bureau?”

“Nothing that would help a thief. Family papers, letters from my poor wife, diplomas of Universities which have done me honour. Here is the key. You can look for yourself.”

Holmes picked up the key and looked at it for an instant; then he handed it back.

“No; I hardly think that it would help me,” said he. “I should prefer to go quietly down to your garden and turn the whole matter over in my head. There is something to be said for the theory of suicide which you have put forward. We must apologize for having intruded upon you, Professor Coram, and I promise that we won’t disturb you until after lunch. At two o’clock we will come again and report to you anything which may have happened in the interval.”

Holmes was curiously distraught, and we walked up and down the garden path for some time in silence.

“Have you a clue?” I asked, at last.

“It depends upon those cigarettes that I smoked,” said he. “It is possible that I am utterly mistaken. The cigarettes will show me.”

“My dear Holmes,” I exclaimed, “how on earth –”

“Well, well, you may see for yourself. If not, there’s no harm done. Of course, we always have the optician clue to fall back upon, but I take a shortcut when I can get it. Ah, here is the good Mrs. Marker! Let us enjoy five minutes of instructive conversation with her.”

I may have remarked before that Holmes had, when he liked, a peculiarly ingratiating way with women, and that he very readily established terms of confidence with them. In half the time which he had named he had captured the housekeeper’s goodwill, and was chatting with her as if he had known her for years.

“Yes, Mr. Holmes, it is as you say, sir. He does smoke something terrible. All day and sometimes all night, sir. I’ve seen that room of a morning – well, sir, you’d have thought it was a London fog. Poor young Mr. Smith, he was a smoker also, but not as bad as the Professor. His health – well, I don’t know that it’s better nor worse for the smoking.”

“Ah!” said Holmes, “but it kills the appetite.”

“Well, I don’t know about that, sir.”

“I suppose the Professor eats hardly anything?”

“Well, he is variable. I’ll say that for him.”

“I’ll wager he took no breakfast this morning, and won’t face his lunch after all the cigarettes I saw him consume.”

“Well, you’re out there, sir, as it happens, for he ate a remarkable big breakfast this morning. I don’t know when I’ve known him make a better one, and he’s ordered a good dish of

cutlets for his lunch. I'm surprised myself, for since I came into that room yesterday and saw young Mr. Smith lying there on the floor I couldn't bear to look at food. Well, it takes all sorts to make a world, and the Professor hasn't let it take his appetite away."

We loitered the morning away in the garden. Stanley Hopkins had gone down to the village to look into some rumours of a strange woman who had been seen by some children on the Chatham Road the previous morning. As to my friend, all his usual energy seemed to have deserted him. I had never known him handle a case in such a half-hearted fashion. Even the news brought back by Hopkins that he had found the children and that they had undoubtedly seen a woman exactly corresponding with Holmes's description, and wearing either spectacles or eyeglasses, failed to rouse any sign of keen interest. He was more attentive when Susan, who waited upon us at lunch, volunteered the information that she believed Mr. Smith had been out for a walk yesterday morning, and that he had only returned half an hour before the tragedy occurred. I could not myself see the bearing of this incident, but I clearly perceived that Holmes was weaving it into the general scheme which he had formed in his brain. Suddenly he sprang from his chair and glanced at his watch. "Two o'clock, gentlemen," said he. "We must go up and have it out with our friend the Professor."

The old man had just finished his lunch, and certainly his empty dish bore evidence to the good appetite with which his

housekeeper had credited him. He was, indeed, a weird figure as he turned his white mane and his glowing eyes towards us. The eternal cigarette smouldered in his mouth. He had been dressed and was seated in an arm-chair by the fire.

“Well, Mr. Holmes, have you solved this mystery yet?” He shoved the large tin of cigarettes which stood on a table beside him towards my companion. Holmes stretched out his hand at the same moment, and between them they tipped the box over the edge. For a minute or two we were all on our knees retrieving stray cigarettes from impossible places. When we rose again I observed that Holmes’s eyes were shining and his cheeks tinged with colour. Only at a crisis have I seen those battle-signals flying.

“Yes,” said he, “I have solved it.”

Stanley Hopkins and I stared in amazement. Something like a sneer quivered over the gaunt features of the old Professor.

“Indeed! In the garden?”

“No, here.”

“Here! When?”

“This instant.”

“You are surely joking, Mr. Sherlock Holmes. You compel me to tell you that this is too serious a matter to be treated in such a fashion.”

“I have forged and tested every link of my chain, Professor Coram, and I am sure that it is sound. What your motives are or what exact part you play in this strange business I am not yet able

to say. In a few minutes I shall probably hear it from your own lips. Meanwhile I will reconstruct what is past for your benefit, so that you may know the information which I still require.

“A lady yesterday entered your study. She came with the intention of possessing herself of certain documents which were in your bureau. She had a key of her own. I have had an opportunity of examining yours, and I do not find that slight discolouration which the scratch made upon the varnish would have produced. You were not an accessory, therefore, and she came, so far as I can read the evidence, without your knowledge to rob you.”

The Professor blew a cloud from his lips. “This is most interesting and instructive,” said he. “Have you no more to add? Surely, having traced this lady so far, you can also say what has become of her.”

“I will endeavour to do so. In the first place she was seized by your secretary, and stabbed him in order to escape. This catastrophe I am inclined to regard as an unhappy accident, for I am convinced that the lady had no intention of inflicting so grievous an injury. An assassin does not come unarmed. Horrified by what she had done she rushed wildly away from the scene of the tragedy. Unfortunately for her she had lost her glasses in the scuffle, and as she was extremely short-sighted she was really helpless without them. She ran down a corridor, which she imagined to be that by which she had come – both were lined with cocoanut matting – and it was only when it was too late that

she understood that she had taken the wrong passage and that her retreat was cut off behind her. What was she to do? She could not go back. She could not remain where she was. She must go on. She went on. She mounted a stair, pushed open a door, and found herself in your room.”

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.